

СПИСАНИЕ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ

Българин

БРОЙ 3 2011 ЦЕНА 30 КЃ

Проф. Ян Рихлик
за българската и чешката история

Поетът Пламен Анто

Носталгия по Храбал
и неговата Прага

Избори 2011

Ковачевица

Съобщение

Избори за президент и вицепрезидент на република България 2011

Уважаеми сънародници,

На 23 октомври 2011 г. (неделя) ще се проведат избори за президент и вицепрезидент на Република България.

Всеки български гражданин, живеещ или пребиваващ на територията на Чешката република, навършил 18-годишна възраст към изборния ден включително, който не е поставен под запрещение и не изтърпява наказание лишаване от свобода, **може да заяви желанието си да упражни правото си на глас не по-късно от 27 септември 2011 г. включително, в писмена форма чрез заявление по образец.**

В заявлението избирателят посочва:

- собственото, бащиното и фамилното си име по паспорт, лична карта или военна карта (само за военнослужещите);
- единния си граждански номер;
- адреса на пребиваване в Чешката република;
- постоянния си адрес в Република България;
- населеното място, в което желае да гласува.

В посолството на Република България в Прага ще бъде образувана избирателна секция при наличие на не по-малко от 20 избиратели, заявили преди 27. 9. 2011 г. желание да гласуват, а в други населени места на Чешката република избирателни секции ще се образуват при наличие на не по-малко от 100 избиратели, подали заявления до 27. 9. 2011 г.

Всеки избирател подава отделно заявление, което подписва саморъчно. Заявлението се подава лично от избирателя до Посолството на Република България в Чешката република или се изпраща чрез писмо. Сканираното изображение на саморъчно подписаното заявление може да бъде изпратено и в електронна форма на файл в pdf формат на e-mail адреса на българското посолство в Прага.

За контакт:

Velvyslanectví Bulharské Republiky

Krakovská 6

110 00 Praha 1

tel.: 222 212 011, 222 211 258

fax: 222 211 728

e-mail: Embassy.Prague@mfa.bg ; bulvelv@volny.cz

Образец на заявлението можете да получите в Консулската служба на Посолството или да изтеглите от интернет страницата на Министерството на външните работи на Република България – www.mfa.bg

Регистрацията чрез писменото заявление не е задължителна, но е необходима за съставянето на избирателните списъци и за образуването на избирателни комисии. В деня на изборите избирателят ще може да упражни правото си на глас и когато името му не фигурира в избирателния списък.

Условията, редът и организацията за гласуване на българските граждани извън страната са определени с решение на Централната избирателна комисия (№ 41-ПВР/29.07.2011). Допълнителна информация бихте могли да намерите на интернет страницата на ЦИК <http://www.cik.bg>

Посолство на Република България в Прага

Президентски избори 2011

Уважаеми сънародници, предстоящите избори за президент и вицепрезидент на Република България ще се проведат на 23 октомври 2011 г. Изборният ден извън страната започва в 6.00 ч. местно време и приключва в 19.00 ч. местно време.

В Прага ще бъде отворена избирателна секция в българското посолство на ул. „Краковска“ 6.

Откриването на избирателни секции в други населени места на територията на Чешката република е възможно, ако поне 100 избиратели заявят до 27 септември 2011 г. в писмена форма чрез заявление по образец, че желаят да гласуват (виж стр. 2). Заявлението се подписва саморъчно и се подава лично или по електронен път до българското посолство в Прага. Сканираното изображение на саморъчно подписаното заявление в pdf формат може да изпратите на Embassy.Prague@mfa.bg или на bulvelv@volny.cz

Именно на базата на подадените заявления ще се прецени колко изборни секции ще се разкрият

в градовете, където няма български посолства и консулства.

Подробна информация за Избори 2011 може да намерите на www.mfa.bg и на <http://www.cik.bg>. На izbori2011@mfa.bg можете да се обръщате за подробна информация или да задавате въпроси, свързани с изборите в чужбина.

На стр. 2 в настоящия брой на списание „Българи“ публикуваме съобщение от Посолството на Република България в Чешката република относно изборите, а на стр. 6 и 7 – интервю с Искра Фидосова, председател на Комисията по правни въпроси в Народното събрание за Изборния кодекс и гласуването на българите в чужбина.

Президентската институция в България има сравнително кратка история. Тя възниква след приемането на новата конституция на страната от 12 юли 1991 г. Два пъти президентът е избран от Народното събрание. На 3 април 1990 г. за председател (президент) е избран Петър Младенов, а на 1 август същата година – Желю Желев. Първият президент на България, избран с пряк вот, е др Желю Желев (1992–2002). Следващите избрани с пряк вот президенти са Петър Стоянов (1997–2002)

и Георги Първанов (от 2002 до днес). Президентът в България се избира пряко за срок от 5 години; като може да бъде преизбран само за още един мандат. Президентът представлява държавата в международните отношения, сключва международни договори, дава и възстановява българско гражданство, назначава и освобождава от длъжност висши държавни служители, упражнява право на помилване, опрощава несъбираеми държавни вземания, насрочва избори и референдуми, упражнява контрол върху законодателната дейност на Народното събрание чрез правото на отлагателно вето. Той е и върховен главнокомандващ въоръжените сили на България.

От активната позиция на българската общност в Чехия и от броя на подадените заявления до 27 септември в посолството ни в Прага ще зависи колко избирателните секции ще се открият на територията на Чешката република и колко българи тук ще могат да упражнят правото си на избор. Затова направете всичко необходимо, за да можете да гласувате на 23 октомври 2011 г. за президент и вицепрезидент. Защото съдбата на България е и наша съдба.

Мария Захариева

Съдържание:

2 Избори 2011

3 Увод и съдържание

4–5 Накратко

6–7 Актуално

Изборният кодекс и гласуването на българите в чужбина

8–16 Българската общност

Млади български таланти | Ден на таланта | Дари книга | Алманах за ученическо творчество | Препис на Рибния буквар | „Да дадем живот на отпадъците“ | „Никой нищо не знае за нас“ | Какво мислят американците за нас

17–21 Българо-чешки връзки

Изложбата „Българска жена“ в Прага | Културно сътрудничество между Прага и Варна | Европа – единна и свободна? | Професор Ян Рихлик: Чехите знаят малко за България

22–23 Моята Прага

Носталгия по Храбал и неговата Прага

24–26 Култура

Пламен Антов: Алтернативата, която се налага, е цинично ясна – чалгата

27–29 Интересно

Ден на отворените врати в Германското посолство | В крак с времето | Ковачевица

30–31 Годишнини

Памет за Вълло Радев

32–33 Българските манастири

Горноводенски манастир „Св. Св. Кирик и Юлита“

34–35 Сатирикон

Елегия за българския чадър по време на дъжд | Ваканция с канибали | Няма нищо по-лошо от хубавото време

36–37 Българче

Пъстри приказалки

38 Абонамент и редакционен екип на „Българи“

39–40 Реклама

На корицата: проф. Ян Рихлик. Снимка: личен архив на проф. Рихлик

СЪТРУДНИЦИ НА БИВШАТА ДЪРЖАВНА СИГУРНОСТ НЯМА ДА ИМАТ ПРАВО ДА РАБОТЯТ В ПОСОЛСТВАТА НА БЪЛГАРИЯ В ЧУЖБИНА.

През юли депутатите приеха на второ четене текста, който забранява на бившите агенти да заемат постове в мисиите ни зад граница. За посланици и служители в мисиите ни няма да бъдат назначавани хора, обявени от комисията по досиетата като сътрудници на бившата ДС. Служителите в посолствата, за които към датата на обнародването на закона е установена принадлежност към ДС, ще бъдат освобождавани и преанализирани на друга длъжност в дипломатическата служба. С други текстове от закона се въвежда пост „постоянен секретар“, като най-високата фигура в дипломатическата служба. Вече и недипломати ще могат да стават посланици за специални поръчения.

ДА ОТПАДНАТ БАРИЕРИТЕ ПРЕД БЪЛГАРИТЕ ЗА РАБОТА В РАМКИТЕ НА ЕВРОСЪЮЗА Е НОВАТА МИСИЯ НА ХРИСТО СТОИЧКОВ.

След като стана лице на кампанията „Професионалният футбол против глада“ и като посланик на добра воля лети до Буркина Фасо, Аржентина, Мексико и Чили, Камата насочи усилията си към нова кауза – дискриминационните бариери на пазара на труда за българските граждани, поставени в повечето европейски държави. „Както футболите ни могат да играят с успех на Запад, така и българските работници трябва да могат да работят в общността“, смята Стоичков.

СВЕТОВНИЯТ ФЕСТИВАЛ НА КУЛТУРАТА СЕ ПРОВЕДЕ НА 2 И 3 ЮЛИ НА ОЛИМПИЙСКИЯ СТАДИОН В БЕРЛИН ПО ПОВОД НА 30-ГОДИШНИЯ ЮБИЛЕЙ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ФОНДАЦИЯ „ИЗКУСТВОТО ДА ЖИВЕЕШ“;

която развива своите хуманитарни и образователни програми в 150 страни и е една от най-големите доброволчески организации в света.

С космополитното си изпълнение на „Излез е Делъо хайдутин“, преливащо в енергийната стихия на песента „Вода“ и с българско хоро на „Пусто, но лудо и младо“ от 1000 човека, Елица Тодорова и професионалните танцьори на Лира Денс вдигнаха на крака публиката от цял свят на Олимпийския стадион в Берлин. Наред с тях на сцената танцуваха 550 самодейни танцьори, облечени в традиционни български носии от всички етнографски области на България и над 700 любители. Кулминацията на изпълнението бяха двете малки дечица, които заедно с Елица пуснаха три бели гълъба към небето, символизиращи идеята за Световен мир

УЧИТЕЛИ И ДИРЕКТОРИ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ УЧИЛИЩА В ЧУЖБИНА ПОЛУЧИХА ГРАМОТА „НЕОФИТ РИЛСКИ“.

Удостоени бяха Боянка Иванова – основател и директор на българското училище „Джон Атанасов“ в Чикаго; Ирина Ботева – Владикова – директор и преподавател по български език и литература в Българо-австрийското училище „Св. св. Кирил и Методий“ във Виена; Петя Цанева – основател и директор на Първо българско неделно училище „Св. Иван Рилски“ и Първа българска неделна гимназия „Йордан Йовков“ в Мадрид и Снежина

Мечева – директор и преподавател по български език и литература в българското училище към посолството на република България във Великобритания.

„БЪЛГАРСКИ ПОЩИ“ ЩЕ ПРОДАВАТ КНИГИ И УЧЕБНИЦИ В СВОИТЕ СТАНЦИИ В МАЛКИТЕ СЕЛИЩА.

Първоначално книжарници ще станат 250 пощенски станции в страната „Целта е да поощрим четенето на книги, като улесним достъпа на хората до тях – особено в малките населени места“, каза главният изпълнителен директор на „Български пощи“ ЕАД Деян Дънешки. В пощенските станции ще се предлагат и каталог на издадените български книги.

ПО ДАННИ НА НАЦИОНАЛНИЯ СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ ПРЕЗ 2010 Г. СА ИЗДАВАНИ 60 ВСЕКИДНЕВНИКА С ТИРАЖ 186 792 ХИЛ.

359 вестника са с годишен тираж 340 812 хил., като на човек от населението годишно се падат по 45 вестника. В сравнение с предходната година заглавията на вестниците намаляват със 17,7 %, а тиражът – с 4,2 %. Всекидневниците формират 16,7 % от всички вестници, а тиражът им е 54,8 % от общия тираж.

„ТРУД“ Е НАЙ-ЧЕСТО ЧЕТЕНИЯТ ВЕСТНИК СПОРЕД АНКЕТА НА МБМД.

Подобни данни отчита и проучването на „Би медиа консултант“. В двете класации на второ място е „24 часа“. На трето и четвърто място са „Телеграф“ и „Стандарт“.

БЪЛГАРИТЕ ПРЕДПОЧИТАТ ДА ГЛЕДАТ БИ ТИ ВИ, НОВА ТВ И БНТ1.

Това показват данните от юни 2011 г. на агенция ГАРБ. На първо място е Би Ти Ви с пазарен дял – 40,1 %. Дялът за юни на Нова ТВ е 12,3 %. Това очертава лек спад в сравнение с април т. г., когато е бил 13 на сто. Държавната БНТ1 е с пазарен дял 8,3 %. Зрителите харесват и тематичните канали „Диема“ и „Диема фемели“. „Дисни ченъл“ е на шеста позиция в класацията за най-гледаните ТВ канали през юни.

НАЙ-СЛУШАНА СРЕД РАДИОСТАНЦИИТЕ ПРЕЗ ЮНИ ОСТАВА ПРОГРАМА „ХОРИЗОНТ“ НА БЪЛГАРСКОТО НАЦИОНАЛНО РАДИО.

В представително проучване на националната аудитория на радиостанциите (сред хората на възраст над 15 г.) агенция „Маркет линкс“ отчита, че 14,2% от интервюираните са слушали „Хоризонт“. Радио „Веселина“, следва „Хоризонт“ с дял 11,4%. То се слави с хитови чалга парчета, но и с 16 емисии новини всеки ден. На трето място е радио N-Joy. Новинарското „Дарик“ традиционно се позиционира в Топ 5 на най-слушаните радиа. Следват го „Радио 1“ и „Фреш“.

126,6 МИЛИОНА ЕВРО ЩЕ ДОСТИГНЕ ПОДКРЕПАТА НА НОРВЕГИЯ ЗА БЪЛГАРСКИ ПРОЕКТИ, СВЪРЗАНИ С КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО, ЗЕЛЕНАТА ИНДУСТРИЯ И ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО,

каза Дагфрид Йортухл, първи секретар на посолството на Норвегия в България. С парите ще могат да се разработват и програми за грижата за деца и младежи в риск като от 2007 година досега България е получила повече от 41 милиона евро.

НАЙ-ГОЛЯМАТА ЧАСТНА КОЛЕКЦИЯ НА СТАРИННИ ЗАПИСИ НА БЪЛГАРСКА НАРОДНА МУЗИКА СЕ НАМИРА ВЪВ ВАШИНГТОН И Е ПРИТЕЖАНИЕ НА АМЕРИКАНЕЦА ЛАРИ ВАЙНЪР.

Той посещава да първи път България през 1961 г. Вече 13 години Вайнър участва в смесената българо-американска фолклорна група, позната на много места в САЩ под името „Люти чушки“. Личната колекция на Лари Вайнър съдържа над 500 ранни грамофонни плочи на 78 оборота. Те са от периода между 1910 и 1944 година. Най-ранният запис има съвсем точна дата – 10 юли 1910. „Аз не съм българин, но може би сърцето

ми е българско“, смята американецът („Дойче Веле“)

15-ГОДИШНИТЕ В БЪЛГАРИЯ ЧЕТАТ НАЙ-ЛОШО В СРАВНЕНИЕ СЪС СЪУЧЕНИЦИТЕ СИ ОТ ДРУГИТЕ ДЪРЖАВИ НА ЕС, СЪОБЩИ ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ.

41% процента от нашите тийнейджъри са в графата „неграмотни“ по критериите за оценка на международното изследване PISA. Една от причините за лошите резултати е липсата на квалифицирани учители и учебни програми, обясни еврокомисарката по образованието, културата, многоезичието и младежта Андрула Василиу. С втори най-лош резултат от 27-те страни в ЕС е Румъния – 40 на сто от нейните 15-годишни юноши и девойки четат трудно.

ПРЕДИ ОКОЛО 7 500–8 000 Г. В ЧЕРНО МОРЕ Е ИМАЛО ПОТОП

смята един от най-известните океанолози в света проф. Уилям Райън. Той заедно с ръководителя на проекта „Древните брегове на Черно море и условията за човешко присъствие“ проф. Петко Димитров от Института по океанология във Варна, направиха проучвания с кораб „Академик“. Учените твърдят, че на дъното на Черно море се намира стара брегова линия, разположена на дълбочина между 90 и 100 м. Там е бил брегът на древното сладководно езеро, където са живели хора, развили голяма цивилизация. Нейни свидетелства са Варненският и Дуранкулашкият некропол. „Потопът е бил мощен, колкото 200 Ниагарски водопада. По време на експедицията бе доказано, че преди около 8000 г. старите брегове на Черно море са били суша и там са живели хора („Труд“).

БЪЛГАРСКИЯТ ФИЛМ „КЕЦОВЕ“ СПЕЧЕЛИ ГОЛЯМАТА НАГРАДА НА ФЕДЕРАЦИЯТА НА РУСКИТЕ КИНОКЛУБОВЕ КАТО НАЙ-ДОБЪР ФИЛМ ОТ КОНКУРСНАТА ПРОГРАМА НА 33-Я МОСКОВСКИ МЕЖДУНАРОДЕН КИНОФЕСТИВАЛ.

Филмът получи и наградата на журито „Специално отбелязване“. „Цялото жури обожава този филм, той е необикновен и възхитителен. Вижте, дори аз съм с кецове – нося ги защото харесвам вашия филм. Нима

мислите, че обикновено слагам кецове под тази прекрасна вечерна рокля?“, каза председателят на на международното жури на 33-ия кинофестивал в Москва Джералдин Чаплин. Филмът „Кецове“ е режисьорски дебют на Валери Йорданов и на режисьора Иван Владимиров. Голямата награда „Золотой Георгий“ спечели испанският филм „Вълни“ на режисьора Алберто Мораис. Награда взе и изпълнителят на главната роля Карлос Алварес-Новоа, а филмът получи и отличието на Международната федерация на филмовата критика (ФИПРЕССИ).

ИЗЛЕЗЕ ОТ ПЕЧАТ КНИГАТА „ВАСИЛ ЛЕВСКИ – АПОСТОЛ НА БЪЛГАРСКАТА СВОБОДА“.

Изданието е на седем езика – английски, немски, френски, испански, италиански, унгарски и норвежки и е по линия на проекта „Реконструиране на Онбашиевата къща в рамките на Национален музей „Васил Левски“ в Карлово“. Проектът е подкрепен от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Основните донори на тази програма са Исландия, Княжество Лихтенщайн и Кралство Норвегия. Това е първият случай в българското книгоиздаване, в който българският национален герой се представя пред толкова широка публика. Тиражът на книгата е 3500 екземпляра. Автори са проф. д.и.н. Дойно Дойнов, проф. д.и.н. Иван Стоянов и Дора Чаушева, а издател – Издателство „Златен змей“.

Изборният кодекс и гласуването на българите в чужбина

Въпросите, отнасящи се до реда и възможностите за гласуване на българските граждани в чужбина, вълнуват мнозина наши сънародници в Чешката република в навечерието на президентските избори. Пресцентър ПП ГЕРБ изпрати до редакцията на списание „Българи“ интервю с Искра Фидосова, председател на Комисията по правни въпроси в Народно-то събрание, предоставено от Радио България на БНР.

Искра Фидосова

Г-жо Фидосова, чл. 44, ал. 2 от Изборния кодекс гласи: „български гражданин, който желае да гласува заявява това не по-късно от 25 дни преди изборния ден в писмена форма, чрез заявление по образец подписано саморъчно и подадено лично, чрез писмо или в електронна форма до дипломатическото или консулското представителство на Република България в съответната държава“. Това, което вълнува много българи, е дали, подавайки си заявление по образец по интернет, е необходимо подпис, което ще наложи сканирането на заявлението или е необходим дори електронен подпис.

Ние за първи път регламентирахме много подробно гласуването в чуж-

бина, формирането на секционни изборителни комисии, организирането на целия изборен процес, подаването на заявления. За първи път се допуска такава облекчена форма на подаване на заявления – електронно, дистанционно по интернет. Това, което трябва да направят нашите сънародници в чужбина е да попълнят приложение № 16 от изборните книжа, което вече е обнародвано в Държавен вестник за участие в избора за президент и вицепрезидент на Р България. Да положат подпис под това удостоверение, да го сканират и в електронна форма да го изпратят до дипломатическото или консулското представителство на Р България в съответната държава. Като това следва да стане не по-късно от 25 дни преди самия

изборен ден. В самия образец всичко е описано.

Г-жо Фидосова, нашите сънародници бяха останали с впечатление, че изпращайки електронната форма чрез интернет, не би имало нужда от подпис. Целта им беше да не се сканират тези заявления. Не е необходимо да се полага електронен подпис, а съвсем обикновен подпис, сканира се и се изпраща на съответния сайт на дипломатическото или консулското представителство на Р България в съответната страна – те обработват информацията. Това е заявление, за да ориентира българските власти, за да ориентира Централната изборителна комисия къде наистина трябва да подпомогне и да разкрие допълнителни секционни изборителни комисии, така че наистина всички граждани, всички наши сънародници, които са в чужбина и желаят да гласуват, да могат да упражнят това свое право на глас. Така че колкото повече подадат заявление сега, ще облекчат целия изборен процес. Веднъж затова къде, колко да разкрием секционни изборителни комисии допълнително извън дипломатическите и консулски представителства. И втори път тези хора да бъдат вписани предварително в този списък така, че в изборния ден да се дописват колкото може по-малко хора, за да става по-бързо. Ангажимент е на външно министерство да осигури такъв сайт, на който с вкарване на ЕГН всеки един

да може да направи справка – къде ще има разкрита секционна избирателна комисия и в коя той ще бъде включен, съобразно това заявление, което е подал вече.

Възможно ли е при наличието на консулска или дипломатическа служба в някакъв град, да се създадат повече изборни секции?

Секционни избирателни комисии могат да се разкрият навсякъде, където съответната приемаща държава позволява това, според законодателството на приемащата държава. И едно предложение – моля ви, изпратете информация къде ползват помещения, които могат да бъдат наети от българската държава, за да бъдат използвани за разкриване на секционни избирателни комисии. Нека това да бъдат помещения, които се използват от българската диаспора. Просто трябва всички да обединим усилията си, за да може наистина за първи път есента на 2011, на тези избори, да осигурим възможност всички български граждани, които желаят да гласуват в чужбина, да могат на практика да упражнят това свое право на глас.

Какво е разписал законодателят за състава на секционната избирателната комисия в чужбина и как нашите сънародници ще трябва да се активизират, за да участват в изборния процес?

Как се формира една секционна избирателна комисия, на какъв принцип? Формира се с квоти на всяка една партия и коалиция, която е представена в българския парламент. В българския парламент сме представени пет партии и коалиции, пет партии и коалиции имат парламентарни групи, тъй като това е изискването на закона. Съотношението се определя въз основа на съотношението като брой народни представители вътре в парламента. Партиите и коалициите правят предложение за попълване на състава. Освен представителите на партиите и коалициите, ЦИК назначава във всяка секционна избирателна комисия извън страната по един член предложен от министъра на външните работи или оправомощения от него зам.-министър. Ако партиите и коалициите от

партии не са си попълнили квотата с предложения, ЦИК не по-късно от 5 дни преди изборния ден назначава за членове на секционните избирателни комисии извън страната лица, предложени от ръководителите на съответните дипломатически или консулски представителства или от министъра на външните работи, или съответно от оправомощения от него зам.-министър.

Спомняме си за нарушенията по време на последните парламентарни избори. Как е разписана в изборния кодекс превенцията, за да не се опорочи изборният процес?

Ние констатирахме с една анкетна комисия в началото на 41 – то НС 2009 г. проблемите при провеждане на последните парламентарни избори. Записахме един текст, че когато приключи изборния ден и се обработят резултатите, секционната избирателна комисия сканира и незабавно изпраща самия избирателен списък. Така предотвратяваме възможността за злоупотреби, дописване, нагаждане впоследствие на самия избирателен списък. Затова е много важно пак на време да се сформират секционните избирателни комисии, да се знаят къде ще бъдат, да са окомплектовани като състав от членове. Отделно си остава грамата, която се попълва и се изпраща. Но в момента има много повече документи, които следва да бъдат изпратени, така че наистина да се предотврати всякаква възможност за злоупотреби, укриване на списъци, поправяне – това, което досега за съжаление се е случвало.

Сегашната ситуация, при която гласовете на българите в чужбина се преливат към тези подадени в страната, обезсмисля вота и ги обезкуражава, а от друга страна пък деформира вота на избирателите в страната. И още един много важен въпрос – той е за участието на българските граждани с двойно гражданство в политическия живот на страната. Мисли ли се за промяна на чл. 65, ал. 1 от Конституцията, т.е. да се дадат възможности на българските граждани с двойно гражданство да участват в политическия живот?

Този въпрос сме го коментирали, когато сме подготвяли текстовете за изборния закон. От всички членове още на временната комисия се прие, че за да говорим изобщо за промяна в районирането за парламентарните избори, за да говорим за създаване на такъв избирателен район в чужбина, трябва да имаме окончателни данни от преброяването, тъй като знаете, че досега работехме с данни от преди 11 г., които бяха доста неактуални. Сега вече имаме резултатите от последните два месеца от преброяването. Когато приключат тези избори, есента на 2011 г. ще започнем отново този дебат за съответна промяна по отношение на районирането. Това касае парламентарните избори, които са след 2 г., така че има достатъчно време да се работи по този въпрос.

Вие декларирате своето желание, че ще започне такъв дебат?

Да, аз съм го заявявала не за първи път и го препотвърждавам това. Нека да приключим с тези избори; след това имаме достатъчно време да коментираме тази тема, да погледнем официалните данни на НСИ и вече да преценим къде, каква промяна трябва да бъде предприета.

А що се отнася до тази идея за промяна на Конституцията?

Наистина е нужна промяна в Конституцията. Тази комисия, която в момента е сформирана и която аз председателствам, е единствено и само по отношение на този законопроект, който е за т.н. пакт за финансова стабилност. За всички други промени, включително и тази, която поставят нашите сънародници, трябва да бъдат инициирани разговори, консултации, дебат... Но първо трябва да има едно широко обсъждане и да се постигне някакъв консенсус и доколкото е възможно и подкрепа от повече парламентарни групи, защото без тяхната подкрепа няма как да се прави каквато и да било промяна в Конституцията.

Илияна Райчева

Радио България на БНР,

„Студио политика“

(Публикува се със съкращения)

Млади български таланти 2011

Филип Зайков, Христина Йорданова, Михаел Форщ

На 13 юни в галерията на Българския културен институт се проведе традиционния концерт „Млади български таланти“, организиран от сдружение „Възраждане“ в сътрудничество с БКИ.

В тазгодишното осмо поред издание участваха Филип Зайков (цигулка и пиано), Михаел Форщ (цигулка) и Христина Йорданова (пиано). На пиано съпровождаше пианистката от Държавната опера в Прага Светлана Янова.

Програмата на концерта включваше творби на Волфганг Амадеус Моцарт, Макс Брух, Оскар Ридинг, Сергей Рахманинов, Арам Хачатурян, Леош Яначек, Лубор Фишер.

Христина Йорданова

Абсолвентката на Йежковата консерватория в Прага Христина Йорданова е една от първите и постоянни участници в концерта „Млади български таланти“. В нейно изпълнение прозвуча прелюд с-moll от Сергей Рахманинов, соната D-dur от Валфганг Амадеус Моцарт и „В мъглата“ на Леош Яначек. Младата пианистка

Филип Зайков

е вече студентка по музикознание в Бърно. С няколко отличия може да се похвали тази година талантливият пианист и цигулар Филип Зайков. Той спечели второ място на Международния цигулков конкурс „Йозеф Музика“ в Нова Пака, второ място на цигулковия конкурс „Яр-

ослав Коциан“ и трета награда на клавирния конкурс Prague Junior Note 2011. Филип Зайков зарадва публиката с изпълнение на творби от Макс Брух и Арам Хачатурян. Михаел Форщ, носител на втора награда на „Пилзенецке цигулчици“ и поощрителна награда на Международния цигулков конкурс „Йозеф

Михаел Форщ

Музика“ в Нова Пака, изпълни Менует от Моцарт, Аморозо от Лубор Фишер и Кончертино от Оскар Ридинг.

Младите изпълнители бяха посрещнати възторжено от слушателите и след всяко изпълнение бяха възнаградени с бурни аплодисменти от многобройната публика.

Денят на таланта

В интересния и многообразен живот на учениците от БСОУ „Д-р П. Берон“ успешно се вписва Денят на таланта. На 28.04.2011 год. това събитие отново събра ученици, учители, родители и гости.

За втори пореден път училището бе обхванато от жизнерадостната атмосфера на подготовленията за предстоящия празник.

Суетене, последни репетиции, оглеждане на артистичните костюми...

Началото бе поставено от най-малките, които представиха драматизация на приказката „Дядовата ръкавичка“. Очарователната Мишчица Гризана (Ели от 1 кл.) приюти останалите животинки (деца от 1 и 2 кл.) в ръкавичката, а накрая всички деца от 1, 2 и 3 кл. изпълниха две весели пролетни песни.

Учениците от 5 клас ни отведоха в „Омагьосаната гора“. В техния танц, на фона на магическа музика, се открояваха артистичните изпълнения на Горските феи (Маги и Зоя), както и на Денис и „мага“ Филип, които ги избавиха от магията.

Публиката с интерес проследи фокусите, показани с невероятна сръчност и умение от Филип от 4 клас. Шестокласниците импровизираха

популярното шоу „Танцувай с мен“. Тяхното изпълнение внесе динамика, багри и музикален колорит на сцената, защото пред „журито“ последователно се представиха със свой национален танц и костюми – българката Пенка (Вики), японката – Таня, индийките – Лора и Даниела, циганите – Айрин и Тошко. Всички те бяха своеобразно оценени от журито.

Учениците от 7 клас се изяха с „Телевизионен канал“, показвайки различни „емисии“ и развлекателни програми. На „екрана“ се появиха съвременните Ромео и Жулиета (Николай и Тони); не липсваха и танцови изпълнения.

Програмата на 9 клас под надслов „На четири очи“ предизвика интерес у публиката. Участниците Ники и Константин проявиха завидни умения да имитират известни личности, други се изяха като водещи (Силвана), като важни гости (Ива и Божидар) и спортисти (Даниил). Впечатляващи бяха и авторските хип-хоп изпълнения на Константин, с които започна и свърши „шоуто“ на 9 клас.

Като завършек на това весело тържество се яви танцът на представителите на 11 клас – Теодор и Георги.

„Попинг“ или „Танцът на вълка“ оживи публиката и предизвика бурни аплодисменти. Момчетата завладяха присъстващите с динамичната си игра, с подходящите маски, с интересните фигури от стила на показания танц и поставиха добър финал на днешния празник.

Г-н Начев благодари на всички участници, като изказа специална похвала на учениците от 9 клас, на най-малките (1–3 кл.) и на 11 клас. Това бе поредното училищно тържество, наситено с много и разнообразни изпълнения.

Участниците и днес направиха този ден приятен, специален, изпълнен с усмивки и радостни преживявания. Те ни подариха весело настроение, забавни минути и естетическа наслада.

Снежана Таскова

БСОУ „д-р Петър Берон“, гр. Прага, Чешка република

Организира дарителска кампания

Дари книга! Спаси духовността!

Българското училище в гр. Прага е оазис на българщината в центъра на Европа, храм на науката и просветата! То заема значимо място сред българската общност в Чешката република с изградените традиции, със съхранения български дух, с благородната мисия на пазител на българската идентичност. В него любознателните български деца се учат на родолюбие, израстват с родното слово, откриват мъдростта на книгите.

Книгата е най-голямото богатство по пътя на знанието, тя доставя радост на всеки, който се докосне до нея, за да навлезе в света на прекрасното! Учениците от БСОУ „Д-р П. Берон“ обичат да четат книги, да ги пазят и ценят. Училищната библиотека има нужда от обогатяване с книги за най-малките, но и за по-големите ученици.

Да подариш книга, означава да подариш думи, да подариш история, да подариш светлина!

Подарете книги, за да могат децата от Българското училище в гр. Прага да им се наслаждават, да станат по-щастливи, умни и добродетелни, да се чувстват чрез тях по-близо до Родината!

Всяка книга ще бъде траен и ценен дар за нас!

Алманах за ученическо творчество

Поредната творческа изява на учениците от БСОУ „Д-р П.Берон“ бе осъществена инициатива, подета от талантливите млади автори преди няколко месеца – създаване на Алманах с ученически творби – пространство, където всеки ученик може да се представи с различни интересни свои творчески решения. Започна се със своеобразна пъстра и колоритна експозиция, създадена от най-сполучливите съчинения на учениците от VI клас при изпълнението на една интересна домашна работа по литература. С помощта на г-жа Станева авторите съчетаха литературните произведения със свои подходящи рисунки и полученото творение украси класната им стая.

Но учениците се въодушевиха и продължиха да творят! Идеята за създаване на Алманаха бе на г-жа Таскова, а осъществяването ѝ се дължи на неуморните ученици, които с желание и ентузиазъм вложиха част от своя талант и умение в часовете по литература и изобразително изкуство, но най-вече – в свободното си време, извън училище. Това е ярък знак, че децата от Българското училище са с разностранни интереси и се справят еднакво добре както с уроците, така и с претвореното на листа, и с изящната словесност. Г-жа Станева вложи оригиналност и творческо въображение при оформлението на корицата и умелото подреждане на материалите в уни-

калния сборник. В него са поместени съчинения, есета, стихотворения, импресии, гатанки на ученици от почти всички класове, както и много рисунки. Елегантното издание представя творческите изяви на младите автори. Всеки може да прочете написаното и да се наслади на сътвореното. Тази уникална книга, с богато жанрово многообразие, е дело изцяло на талантливите ученици, с идеята да се допълва всяка следваща година. Целта е да се съхранят най-сполучливите ученически творения във времето, като началото е поставено през учебната 2010/2011 година с главни инициатори – учениците от V и VI клас.

Снежана Таскова

Препис на Рибния буквар

В историята на Българското възрождане д-р Петър Берон е една от най-необичайните фигури. Определян е като първият български енциклопедист и радетел на модерното образование. Той свързва европейския дух на Запада и говоримия български език в борбата за народностно самоосъзнаване

Името му се свързва най-често с „Рибния буквар“, който провъзгласява принципите на светското образование. Тази малка книжка, написана на жив, говорим език, представлява цяла енциклопедия със своето разнообразие и неповторимост. „Рибният буквар“ е първият новобългарски учебник.

Поради големия интерес към него той претърпява 6 издания в продължение на 20 години, а авторът му – д-р Петър Берон се радва на високо уважение. Според панагюрския възрожденец Петър Карапетров букварът на Петър Берон в онези времена „е бил последната книга за учение; които го изучавале от кора до кора, минавали вече за учени.“ Ние, учениците от първи до дванадесети клас от Българското средно общообразователно училище „Д-р Петър Берон“, гр. Прага, решихме да направим препис на „Рибния буквар“ и така да отбележим по неповторим начин годишнината на патрона си. Преписът е съкратен вариант на оригинала, като съдържа предисловие, осем раздела и обръщение. Приложени са линогравюри на портрета на д-р Петър Берон, на растителни и животински видове. Влизайки в ролята на онези първи будители, с много ентузиазъм, талант и творчество всеки ученик остави частица от своята благодарност и вдъхновение.

БСОУ „Д-р Петър Берон“

Снимки: архив

„Да дадем живот на отпадъците!“

Темата за екологията е актуална и навлиза бързо в ежедневието на хората по цял свят.

„През последните десетилетия на ХХ век се явиха проблеми, свързани със сериозното увреждане на околната среда. Киселинните дъждове, големите количества въглероден диоксид, вредните ултравиолетови лъчи, многото битови и индустриални отпадъци са част от факторите, които замърсяват околната среда“. За да изразят своята съпричастност към проблемите в природата и желанието си за участие в опазване на околната среда, учениците от БСОУ „Д-р П. Берон“ организираха еко-арт ревию, свързано с Международния ден на екологията – 5 юни. Избирайки този начин за изява, те проявяват творчество, но преди всичко се научават, че трябва да полагат грижи за природата, да я пазят чиста, за да бъде тя привлекателна и красива за всички.

В необичайното модно ревию участваха представители от V, VI, VII, IX и X кл.с тоалети и аксесоари, достойни

щия музикален фон се погрижиха Теодор и Яни от XI клас.

Младите „дизайнери“ представиха своите нестандартни и оригинални екомодели.

Последователно, по класове, „дефилираха“ всички участници, показвайки шедьоври, изработени от найлонови торбички, станиол, ярки цветни хартии, опаковки от бонбони, цигарени кутии, пластмасови чашки, рециклиран картон...и какво ли още не.

Невероятни бяха хрумванията на учениците, а всички „манекени“ – неповторими!

Ралица Маркова от VI клас демонстрира индивидуален стил, артистично проявен в дрехите и аксесоарите. Бижутата, изработени от кори на цитрусови плодове и изрязани във форма на цветя, подхождаха на етно-моделите.

Кристина от X клас бе прекрасна в своята рокля, съчетание на фина найлонова материя и впечатляващи цветни мотиви.

Неотразима и интересна беше Силвана с изработения от IX клас интересен модел. На днешния артистичен празник в Българското училище триумфираха младостта и красотата. Модното шоу „представи колекция от модели и аксесоари на най-изявените

„дизайнери“ сред учениците. Дефилето на всички „манекени“ на финала – Маги, Ралица, Кристин, Айрин, Кремена, Кети, Силвана, Тони и Кристина достави върховна радост на публиката, а аплодисментите дълго не стихваха. Чрез тази инициатива бе финализиран проектът на г-жа Лазарова и г-жа Кралчева за опазване на чиста

природа. Провокиран бе и въпросът: „Дали „околна“ е околната среда или пък ний околни сме за нея?“

По време на ревиюто присъстващите имаха възможност да се наслаждават на красиво подредените цветя под надслов „Планетата Земя е моята градина“.

Това бе дело на учениците от V и VI кл., които изготвиха аранжировката с помощта на г-жа Васева.

В заключителните слова г-жа Кралчева изрази своето задоволство от интересната акция, като благодари на участниците и им пожела това да стане традиция.

Тя покани присъстващите да излязат навън, за да се полюбуват на еко-посланието на най-малките участници – учениците от I–IV кл., които бяха подредили красиви фигури с флорални решения от разноцветни пластмасови капачки.

Днес всички се убедиха, че съчетаването на различни отпадъчни материали, претворени в съвременни модни варианти на облекла и аксесоари, излъчва радост, свежест и вдъхновение.

Многообразието от използваните материи показва, че екомодата може да бъде удобна, забавна, полезна, шарена и оригинална.

Снежана Таскова,

за световните модни подиуми, но изработени изцяло от материали, които се рециклират и събират разделно. Водещите – Силвана и Христо, откриха тази интересна акция, а публиката нетърпеливо очакваше „шоуто“. Представянето на моделите беше на български и на английски език. За доброто настроение и подходя-

„Никой нищо не знае за нас“

Под този надслов на 28.06.2011 год. почитателите на изкуството имаха удоволствието да се насладят на една интересна изложба, експонирана в БКИ – гр. Прага.

Големият интерес на публиката бе предизвикан от творбите на художничката Луиза Станева, утвърдила се със собствен стил и оригинални виждания в културната палитра на съвременното изобразително изкуство, както и на нейната племенница – Ирена Станева, участваща във вернисажа като гост с няколко свои произведения.

Наименованието на изложбата, със своята многозначност и скрити послания, насочва към размисъл – за нашите вътрешни светове, за дълбините на човешката душа, за играта на фантазията и полета на въображението.

Художникът Тодор Янков откри изложбата, като представи накратко двете авторки и запозна любознателните гости с тяхното творчество, насочи вниманието към идейния замисъл на изложените платна. Начините за изразяване на двете ху-

дожнички са свършено различни. Това се отнася до техниките, стила и материалите, с които си служат. При Луиза се наблюдава едно невероятно съчетание на елементи от романтизъм, сюрреализъм и приказност, представено чрез живописния език на вълшебно-мистичното и фантазното. Като приказен разказвач, със собствен усет към заобикалящата я среда, художничката ни пренася в света на вълшебното, но в по-интересен и по-особен свят. Ирена се интересува от бързия, непосредствен процес при създаването на творбата. Стреми се към опростената цветна форма с реалистични елементи; композициите ѝ не са сложни и техниката на акварела, към която има предпочитание, напълно съответства на нейния маниер. Акварелът е предизвикателство – уникална и трудна техника, даваща неограничени възможности за изразяване дълбочината на човешките преживявания и на най-мимолетните явления в природата – въздушна, непринудена и неповторима. На фона на прекрасните музикални изпълнения на Танита Янкова, като че ли попаднали в един нерелен, магически свят, посетителите с интерес и любопитство се потапят в съзвучието от багри, които се сливат в омаята на една чудна хармонично сипеца се каскада от символи и състояния.

Като че ли талантливата ръка на Луиза Станева ни въвежда неусетно – по необикновен и нетрадиционен начин, в други простори, където властват въображението и собствената ѝ фантазия. Представените тук нейни творби са проекция на чувствата, представите, мечтите и сънищата ѝ. Тя долавя нежността и меланхолията на по-различни и отвъдни

измерения на нашия свят. Има нещо привлекателно и романтично, живо и хармонично в тези картини. Те са като прозорци към странни пространства на приказки и магии. Всяка от тях е резултат на продължителен процес на търсене и съзерцание, на интуиция и внезапно прозрение, на магическо преживяване и тъга. Художничката обича приказното и трансценденталното и тези теми са в основата на нейните творби, предразполагащи към размишление и медитация.

Картините ѝ са изваяни търпеливо и прецизно, разказвайки истории на езика на фантазията в предпочитаната от нея природна тоналност от зелени и сини хармонии. Красота прозира от всеки шрих, грабват вниманието платна като „Скали и дървета“, „Как идват сънищата“, „Раждането на Галактиката“, „Сенки“. Прокрадат се тайнствени образи и силуети, идващи от дебрите на съня, вглъбеността на душата, вътрешните преживявания и емоционалната нагласа на художничката.

Пред погледа на зрителя оживяват пространства, населени с причудливи образи сред приказни горски пейзажи, сияещи с кристална светлина. Естетиката на сюрреализма е насочена към пресъздаване на една по-съвършена реалност, основаваща се на подсъзнателното

и на безкористната игра на мисълта. Този начин на изразяване е близък до артистичната натура на авторката, която има усет към омайната магия на тайнственото в недра на природата.

Специфичният стил и елегантното съчетание на багри, преливащи се в романтичния ореол на човешка фигура, впечатляват и грабват погледа в картината „Метаморфоза“. Някои картини са като незавършени, с отворено пространство за размисъл у всеки съзерцател. „Главните герои“ в тях са малко странни и загледани в нещо, видимо само за тях.

Други са озарени от мека вътрешна светлина, със свежи нюанси, магически преливащи се тонове и багри, събрани в апотеоза на приказното вълшебство („Пред небесната порта“, „Дървото на изпълнените желания“, „Златен дъжд“).

Луиза Станева търси спокойното равновесие на композицията и красивия звук на деликатни цветни петна и акценти – „Психоделика“, „Буря“. Разговаряйки с талантивия творец научавам, че всяка картина е преживяна, плод е на прозрение, чрез което всичко на платното започва да се случва – оживяват образи и неясни същества, заиграват цветове, появяват се неразбираеми послания, прокрадат се невидими

сенки – и всичко това се усеща само с душата.

Наименованията на картините идват изведнъж, изплуват от вълшебното пространство на мистичното и нералното – интуитивно-чувствително. Човек трудно може да се откъсне от този завладяващ, изпълнен с богато въображение и вглъбеност свят на художничката. Това изкуство прелива от очарованието на приказните мотиви и безграничната фантазия. То съдържа копнеж към природна и човешка хармония, към красота, но някъде другаде – като в приказка извън времето.

Всяка отделна картина е своеобразно доказателство за творческата зрялост и неподражаемото майсторство на художничката.

Тази изложба бе едно неповторимо естетическо преживяване за всеки – истинско приключение в света на вълшебното. Чрез своето изкуство Луиза Станева поднесе на публиката един прекрасен дар, който обогатява сетивата, извиква чувства, създава настроение, доставя наслада и успокоение.

Снежана Таскова

Какво мислят американците за нас

Захари Карабашлиев

Често, докато съм в България, в някакъв момент се стига до „Добре де, кажи сега какво мислят американците за нас.“ И каквото и да съм опитвал да отговоря, е звучало винаги някак недостатъчно. Сякаш събеседниците ми знаят единствения верен отговор и просто ме изпитват, за да се уверят, че аз пак не съм го улучил.

Какъв е имиджът на България в Америка? След 13 години живот в Щатите, аз ще опитам да нахвърлям накратко няколко случки по темата.

Вчера, неделя следобяд, сме на парти в познато семейство. Джефри е от Мисури, жена му Дженифър – от Канада, компанията е интернационална, около трийсетина възрастни плюс деца. В двора на къщата им сме, под сянката на секвои, децата тичат напред-назад и се пръскат с водни пистолети – за тях има какви ли не храсти и скривалища, а за възрастни-

те – увеселителни напитки и разни мезета. Освен домакините, се познаваме с малко хора, което понякога е интересно, а друг път – уморително. С напредването на следобяда разговорите потръгват, самосформират се групички по интереси, в които едни говорят за бизнес, недвижими имоти и кризата, други за сърф, а няколко от нас – за всичко останало. Заприказвам се с един французин на име Паскал, биохимик. Когато се разпитахме кой откъде е, той казва: – О,

България – сецам се за чаши. Моля? – възкликвам аз. – Чаши, – казва французинът – имате хубави чаши. Дотогава не ми се бе случвало България да е асоциирана с чаши. Паскал вдига рамене, ъ-ъ-да, ъ-ъ, но това е първият ми импулс за България – чаши. А сега де! Заговорваме по темата за първите импулси. Домакинята, която е театрален критик, отпива от чашата си, примижва и казва: „Хм. Чакай да видим. България. Страна от бившия съветски блок; не е имало война в нея, нали? Трябва да гугълна. Славяни? На Балканите е, нали? Да, трябва да гугълна. С две думи,“ – вдига вежди Дженифър, „нямам никакво знание за нито един аспект от българската култура, а също и история.“ После се усмихва. „Но не се чуди – повечето американци не знаят нищо за Канада, която граничи с повече от десет щата и е най-големият търговски партньор на тази държава, делим най-дълго просъществу-

валата в мир граница на света, делим един и същи език, култура и история и т.н. Извинявам се обаче, че не знам нищо за България.“ Аз възкликвам – Ама за какво се извиняваш? „Е, аз съм канадка, ние винаги се извиняваме.“ Смеем се. Друг член от компанията ни, журналист, с еврейски произход, се включва и започва да реди импулсите за България по точки:

„1) Една от тези източноевропейски, бивши сателити на Съветския съюз, която се оправи и изглежда, че не причинява никакви неприятности на никого.

2) Държава, която не само решава да предпази евреите си от нацистите, но всъщност успява да го осъществи много добре.

3) Тук един остарял, но все пак съществуващ образ: нощ или много облачен ден, ограда с бодлива тел, ръмжаша немска овчарка, опъваща кашка, държана от безлик комунистически граничар, облечен в сив шинел и с автомат, праметнат през рамо.

4) 'Bulgaria' – заглавие на откачена песен на асид-рок групата It's A Beautiful Day, базирана в Сан Франциско през шейсетте.“

На връщане от партито, питам дъщеря си какво знаят съучениците ѝ за България. „Абсолютно нищо.“ Отвърща тя. „Но мислят, че е много яко.“

Един случай: в местен бар се запrikaзваме с някакъв тип, който се оказва холандец, живеещ отдавна в Калифорния. През 1969-та тръгнал с велосипед да обикаля Балканите и в някакво селце, недалеч от София, го завалил силен дъжд. Влязал в някаква сграда на центъра, защото била отворена външната врата, а и се виждали хора. – И какво имаше вътре? – питам го аз. – Имаше деца със сини връзки и пееха песни пред един портрет на човек с мустаци. Сигурно е било читалище, мисля си, сигурно са пеели пред Георги Димитров. – На здраве! – вдигаме чашите си. Не щеш ли, друг тип от бара, който дотогава

мълчеше, каза: ами, аз съм бил през същата 69-та в България, беше в началото на лятото. Пътувахме с кола от Италия към Турция. Е – казвам – вие сигурно сте се разминали с холандеца някъде по пътя. Всички вдигнахме на здравица, което пък бе повод и двамата да се сетят, че любезни домакини в българско са ги черпили някаква силна алкохолна напитка, домашно приготвена.

Друг случай, отпреди десетина години: бях барман в „Шератън“, в който бяха отседнали няколко рок-групи, една от които бе Mercy Playground. Тяхната звезда бе изгряла точно тогава, навсякъде звучеше хита им Sex and Candy, вокалистът им се казваше Джон Возниак и вечерта след концерта слезе в бара и се заприказваме. Той, разбирайки че съм от България, казва: Аз съм израстнал с една плоча с ваша фолк-музика. Как така? – Любопитствам аз. Баща ми я бе донесъл отнякъде и аз постоянно я слушах. Първата си песен дори написах, като „обърнах“ една от песните в албума, просто заимствах мелодията и я изсвирих обратно. По късно аз черпя Джон едно поредно мартини, а той в замяна на това пее Sex and Candy по телефона на жена ми, която събудих. Бе 3 след полунощ. Bulgaria rocks, man!

Един познат преподавател в университет, фотограф, призна, че преди

време си представял, че ако мине зад желязната завеса, светът моментално става черно-бял. Той пък си осинови руско дете.

В един дъждовен следобед преди няколко години се запознах най-случайно в Сан Диего с Роб Халфорд, фронтмена на една от любимите ми британски групи Judas Priest. Оказа се, че той имал апартамент в Сан Диего и живеел тук през голяма част от времето. След като му признах, че съм израстнал с неговата музика, поговорихме за любимия ми техен много стар албум Sad Wings of Destiny и стана ясно, че съм от България. Той каза, че скоро преди това имал концерт в София. – Хареса ли ти? – питам го аз. – Да, казва той, но се смее. И веднага добавя – бяхме на някакво късно телевизионно шоу. – Кое? (Макар вече да подозирам какъв ще е отговорът.) На един дълъг тип, с обръсната глава. – Е, как беше? Ами- вдига примитивно рамене и обръща длани нагоре Роб Халфорд, накара ме да пея отново „Breaking the law“ с неговата група. Въздиша и отпуска рамене, повдига вежди, усмихва се. Ясно. Ето и една асоциация за България, с която се срещнах в Америка: голяма част от възрастните са израстнали с един детски филм-мюзикъл на име „Чити Чити Бенг Бенг“ (1968). В него, покрай другото се разказва и за царството *Вългария* (на английски се

произнася досущ като България, с променена първа съгласна) и в това царство един ужасен владетел ненавижда децата и ги хвърля в затвори. В това царство щастието е престъпление. Доста хора са ми казвали, че когато чуят България, в съзнанието им неволно изникват образи от „Чити Чити Бенг Бенг“.

Та така. Примерите са страшно много и един от друг по-интересни. Но като цяло най-честото изражение на американец, който току-що чува откъде си, е позитивно, но празно. И това изпълва с възмущение някои от сънародниците ми. Как така, простите американци не били чували нищо за България!? Та ние, с нашата хилядолетна история, ех-е-е-й... Но какво,

ако такъв един докачавил българин все пак преодолее за миг връхлетялата го горчивина и се сети на свой ред да попита човека пред себе си, той/тя откъде е, и не щеш ли попадне на някой от Небраска, Омаха, Айова или Гуам? Какво знаем ние за тези места? Да, и аз така мисля – нищо. Нищо. За мен не е странна честната реакция на американец, който не знае нищо за България; странна е арогантността на българина, който е възмутен от този факт!

Като дете моите родители ме изпращаха често да прекарвам ваканциите си „на село“, при баба и дядо. Спомням си как, минавайки покрай насядалите по пейките баби с избелели забрадки, се ядосвах на неизменното им „Ти на кого си момче? От’де идваш?“ Какво им влизаше в работата на тези бабушкери да ме питат на кого съм момче? – ядосвах се аз тогава. Схващах думите им като въпроси, а всъщност, те са били просто етикет, код на общуване на едно *традиционно* общество, което още тогава бе започнало да се разпада, а в наши дни агонизира. „Какво мислят американците за нас, българите“ е въпрос, който може да дойде само от недрата на тази *традиционна* парадигма на мислене. Кой точно американци, за кои точно българи – не е ясно. И защо е интересно да се знае какво мислят ТЕ за НАС? С какво това ще промени ежедневието ни? Тази *традиционна* парадигма е най-най-най-общо казано парадигма на племенното мислене; в нея светът се дели на „наши/ваши“, на тук и на там; в нея е важно кой откъде произлиза, големец ли е чичо му, апартаментът му в центъра ли е, на колко ката е къщата му, колко глави добитък има, баща му лежал ли е в затвора и т.н. В тази схема на мислене бе изключително важно „да не се излагаме пред чужденците“, да се представим добре на Световното, „да им разкажем игрите“, да вземаме медали на Олимпиадата, да се „гордеем с историята си“, да се „срамуваме“ от постъпките на този или онзи политик. Всеки българин в тази парадигма е не просто индивидуалност, а удължение на родината, своеобразен амбасадор, който с всяка своя постъпка носи на племето си или чест, или свян. А истината е, че имиджът на България зависи от това с кого говориш. Аме-

риканците, с които аз общувам, имат силно позитивен имидж за България. За останалите мога само да гадая. България е мъничко петънце на картата на света, с великолепни природни забележителности и прилични хора, причинили по-малко страдания на човечеството от повечето свои европейски съграждани. Какъв е имиджът на Белгия, за сравнение? Страната-домакин на Европейския съюз и НАТО, Белгия е отговорна за едни от най-ужасяващите масови престъпления срещу човечеството, извършени по времето на крал Леополд в Конго. Геноцид в размер на милиони и милиони местни жители, избити в края на XIX и началото на XX век – не знам как това засяга имиджа на белгийците към днешна дата. Да не говорим за имиджа на Германия, Япония, Турция, Русия...

Но американците просто не гледат на света по този начин, защото така са научени от най-ранна възраст. Да съдиш за личността по това, откъде идва, е сериозна форма на невеже-

ство. Американците не се интересуват откъде идваш, а закъде си тръгнал. Бивайки заклет и индивидуалисти, те не наслаждат твоята личност върху силуета на държавата, от която си. България, както и всяка страна на планетата, в която те не са били, е Тера Инкогнита. Което е великолепно.

И накрая завършвам с един спомен от първата си година в Щатите. Живеем в Кълъмбъс, Охайо и аз съм в един магазин за втора употреба на Salvation Army. Крача полубезцелно измежду рафтовете с боклуци, не помня какво търся, беше май нещо, свързано с фотоапарата ми. Който е ходил в магазини за втора употреба, знае как миришат те – на стари хора. Не намирам каквото търся и вече почти на изхода, попадам на един сандък с овехтели „National Geographic“ списания и кой знае защо, започвам да ровя из тях като бурсук. Не знам как ровят бурсуците, но си представям, че ровят точно така – като че са в магазин за втора употреба. Изведнъж попадам на един брой от юли

1980-та и корицата му е снимка на излязко конче от тракийските съкровища. Прелистих го смяян и установих, че на практика половината списание е за България. За България тогава, за България преди, за комунизма, за Османското владичество, за прабългарите, траките, за тези преди тях и за тези преди-преди тях. Купих го за 29 цента и излязох. Всичко, което има да се научи за народа, към който принадлежа, може да се научи точно от този брой на „National Geographic“. Автори на материалите са Бойд Гибънс, а фотографа е Джеймс Л. Стенфийлд. Снимките са феноменално добри – те улавят не просто многото лица на България, а най-характерното и общо в тях. Материалът започва в село Горна Сушица, Пиринско, с камион ГАЗ-51, минава през Дондуков, София сутрин, Александър Невски нощем, през Пловдив и Долината на розите, Шипка и манастирите, Пазарджик, Стара Загора, за да свърши с плажовете на Слънчев бряг и Албена. История, география, политика и лични разкази са изплели четиво, което е извлякло най-същественото у нас, квинтесенцията на бита ни. Никъде нищо не е украсено, нищо не е политически оцветено, всичко е такова, каквото навярно е, ако промием калта на злободневието. От страниците на това списание ме гледаше една България, която хем познавах до втръсване, хем сякаш откривах за пръв път. Никаква патетика и славни псевдоисторически измишльотини. Никакво изкривяване на факти. Просто, съвестно и добронамерено, майсторско и достойно търсене на облика на една достойна култура, каквато е и българската. България е такава, каквато е. Няма никакво значение „какво мислят американците за нас, българите“. Далеч по-важно е какво мислим ние, българите за нас, българите.

Захари Карабашлиев

ЗАХАРИ КАРАБАШЛИЕВ

е български белетрист и драматург, живеещ в Калифорния, САЩ. Неговият дебютен роман „18 % сиво“ (2008) претърпява четири издания и е класиран сред стотте най-любими книги на българите в кампанията „Голямото четене“. „18 % сиво“ печели „Цветето на читателите“ – литературна награда, присъждана за търговски успех на книга от веригата книжарници „Хеликон“. Пиесата „Откат“ получава Голямата награда на конкурса „Нова българска драма“ (2008), а пиесата „Неделя вечер“ – най-престижната театрална награда за драматургия в страната, „Аскеер“. Захари Карабашлиев е автор на сборник разкази „Кратка история на самолета“ (2009).

Преди 100 години... Изложбата „Българска жена“ в Прага

ПОДГОТОВКАТА

През 1910 г. Съюзът на чешките жени решава да организира поредица от изложби, посветени на жените от славянските народи. Целта е да се изучат народните традиции и фолклор на отделните славянски народи и да се постигне по-тясно културно сближение между тях. Амбициозните чешки дами предвиждат да завършат своя смел проект с всеславянска изложба в Прага през 1914 г. Те веднага се заемат с реализацията на своята идея и още същата година в столицата на Бохемия се провежда изложба за сръбската жена. Решено е следващата изложба да бъде посветена на българката.

Организатор на изложбата от българска страна са дами от столичния „хайлайф“, които виждат възможност чрез изложбата да изградят положителен образ на българката и да я представят като еманципирана жена, която се е отърсила от своята робска психика. За целта те създават Софийски дамски комитет. В него влизат Рада Данева, съпругата на бившия министър председател д-р Стоян Данев (който е учил в Прага); чешката възпитаничка Зоя Ходжова; съпругата на директора на БНБ Елена Чакалова; Екатерина Каравелова, съпругата на Петко Каравелов и председателка на женското дружество „Майка“; отявлената феминистка Юлия Малинова, съпруга на Александър Малинов и председателка на женското дружество „Женски труд“ и др.

В подготовката на изложбата активно се включва и министърът на просветата С. С. Бобчев, който отпуска значителна финансова помощ. Царица Елеонора предоставя за нуждите на изложбата своята красиво избродирана македонска носия. Авторитетният български географ и етнограф Анастас Иширков се заема със задачата да събира мостри на български народни носии от Македония, които да бъдат показани на изложбата.

Сред българските организатори се срещат още имената на директора

на Етнографския музей Ст. Л. Костов, на първия председател на „Българска седянка“ Васил Атанасов и на чешкия художник Алфонс Муха.

ОТКРИВАНЕТО

В края на май 1911 г. Дамският комитет изпраща своята председателка Р. Данева и три други свои членки да вземат участие в откриването на изложбата. Изложбата е открита на 1 юни 1911 г. в 11 часа в големия салон на търговската къща на чешкия предприемач Я. Новак на ул. „Водичкова“, в самия център на Прага. Тя продължава до средата на юли и се провежда под патронажа на „Славянския клуб“ в Прага. На откриването неговият председател Вратислав Черни отбелязва огромната промяна в манталитета на българина след Освобождението – свободолюбивия дух и порасналото самочувствие. Председателката на Съюза на чешките жени Елишка Пъркинова изтъква пословичното трудолюбие на българката и забележителната духовна еволюция на българския народ след Освобождението: „за 30 години свобода българите с великански стъпки догониха най-напредналите в културно отношение народи“.

В изложбените зали са представени женски народни носии, бродерии и килими, символизиращи трудолюбието, нравствената и физическата красота на българката. Участие в изложбата взима и видната българска художничка Елисавета Консулова-Вазова (1881–1965), която представя свои творби от последните четири години – цветя, салонни портрети на дами.

В-к „Ženské listy“ дават най-подробно описание на атмосферата, която цари в изложбените зали: „Пристъп-

Цар Фердинанд със семейството си

вайки в главния изложбен салон, сме обхванати от необичайно усещане, което може да се опише с две думи: „изкуство“ и „красота“. Авторката на статията не крие удивлението си как е възможно да се крие „толкова красота на едно място“; откъде се е взело това „гордо излъчване у българката“ след толкова столетия живот в условията на чужда власт, потискана от турските поробители. „Турците отнеха на българина свободата и имота, но не можах да му отнемат привързаността към семейството и родовата памет“, се отбелязва във вестника.

Чешките журналисти са впечатлени най-много от македонските народни носии, които служат за модел на парижките моделиери; дългия 30 м вълнен шнур, с който се опасва женската снага, накитите по носията, венеца за украса на главата „сокай“, характерен за района около Трявна. Интересът към изложбата е огромен – до средата на юли тя е посетена от 6000 души, предимно от чешките и полските земи, България и Русия. Своеобразно продължение на изложбата в Прага са множеството статии, посветени на българската жена, които излизат в България и малко по-късно са преведени за чешката публика от чешкия приятел на българите Владислав Шак.

Д-р Красимира Мархалева
по материали от чешкия печат

Културно сътрудничество между Прага и Варна

На 27 юни пражкият кмет доц. Бохуслав Свобода прие официално на първа среща варненския кмет г-н Кирил Йорданов в старото пражко кметство. Дватама обсъдиха възможностите за задълбочаване традиционните връзки между Прага и Варна в областта на образованието, спорта и културата и въпросите за продължаване на съвместната дейност с комисията по международно сътрудничество в ЕС.

Същият ден след обяд в Българското посолство кметът на Варна Кирил Йорданов връчи отличия на Община Варна на кмета на район Винорж-Прага Франтишек Шварц. С почетния знак на Варна бе награден посмъртно

обърнаха внимание върху българо-чешките отношения, които имат дълга история и богата традиция. Ярослав Шпачек, бивш директор на градския музей в Челаковице, запозна присъстващите с живота и делото

и предаде почетния знак на Варна на семейството му.

Председателят на Дружеството за българо-чешко и словашко приятелство доц. Константин Трошев запозна присъстващите с плодотворното сътрудничество между Винорж и Варна. „С общи усилия ние успяхме да възкресим името на Антон Новак и неговото дело 150 години след рождението му. Темата за живота и дейността на чешкият паркостроител не е достатъчно изследвана, но той е сътворил едно уникално дело – Морската градина на Варна“. Доц. Трошев изтъкна, че във Варна има площад на името на Антонин (Антон) Новак, паметник на Новак в Морската градина, както и паметна плоча на входа на градината. Той подчерта, че именно „кметът на Винорж Шварц ни даде ни възможност да представим пред чешката общественост дейността на Антон Новак“. Кметът на Варна Кирил Йорданов се обърна към Франтишек Шварц с думите: „Приемете почетния знак на Варна като израз на признателност за топлите отношения, които изградихме между Винорж и Варна, за Вашето сърдечно гостоприемство и за възможността да видя лично родния дом на Антонин Новак. Приемете и моята покана да ни гостувате с Вашата съпруга във Варна“.

Доц. Трошев подари на кмета на Винорж диск със запис на тържествата, проведени във Варна по случай 150-годишнината от рождението на Антон Новак.

Накрая председателят на Дружеството за българо-чешко и словашко приятелство поздрави специално бившия посланик на Чешката република в България Мартин Клепетко и му подари запис от концерта му във Варна, организиран по повод Годината на културата на Чехия и Словакия.

Мария Захариева

Вдясно Мартин Клепетко и Франтишек Шварц

Кирил Йорданов, Мартин Йовчевски, доц. Трошев и д-р Трошева

д-р Лудвик Скружни. Срещата организираха Марин Йовчевски, временно управляващ посолството на България в Чешката република и доц. Константин Трошев, дългогодишен председател на Дружеството за българо-чешко и словашко приятелство. Гости на събитието бяха бившият посланик на Чехия в България Мартин Клепетко, представители на българската общност в Прага, чешки граждани. Във встъпителните си думи г-н Марин Йовчевски и доц. Трошев

на етнографа, историка, археолога, музейния деятел и големият приятел на България Лудвик Скружни (1937 г., Прага – 2009 г., Прага). Г-н Шпачек изтъкна, че през голяма част от живота си д-р Скружни се занимава с историята на българо-чешките културни връзки и най-вече с живота и делото на братята Херменегилд и Карел Шкорпил. Кметът на Варна Кирил Йорданов изрази своето дълбоко уважение към научните постижения на археолога

Европа – единна и свободна? 20 години от края на Варшавския договор

На 27 и 28 юни 2011 г. в Чернинския дворец, седалище на Министерството на външните работи на Чешката република, се проведе международна конференция, посветена на двадесетгодишнината от края на Варшавския договор – един от зловещите символи на Студената война и разделението на Европа. Международният форум беше организиран от Министерството на външните работи и Министерството на отбраната на Чешката република.

Великолепните зали на Чернинския дворец не бяха избрани случайно за място на международния форум. Именно тук на 1 юли 1991 г. Варшавският договор беше официално разпуснат.

Под патронажа на чешкия външен министър Карел Шварценберг и на министъра на отбраната на Чешката република Александър Вондра в Чернинския дворец се събраха не само учени, но и част от политическите актьори от двете страни на несъществуващата „Желязна завеса“, които по един или друг начин бяха част от тези исторически събития – бивши министри на Чехословакия, Полша, Унгария, Великобритания, Франция, на бившата Западна Германия. България беше представена от известния български историк доц. Йордан Баев от Военна академия „Г. С. Раковски“, дългогодишен изследовател на Студената война и на съвременните трансатлантически отношения. При откриването на конференцията бяха прочетени приветствени слова на три ключови фигури, свързани с историческите събития от

1989–1991 г. – от Михаил Горбачов, Вацлав Хавел и от тогавашния съветски посланик в несъществуващата вече Чехословакия Борис Панкин. В центъра на дискусиите заставаха два основни проблема – последствията от разпускането на Варшавския договор и въпроса за европейската система за сигурност. През първия ден участниците обсъждаха предимно събитията, предшестваха разпускането на пакта, както и въпросите за трансатлантическото и евразийското сътрудничество в сферата на сигурността и отбраната. Вторият ден беше посветен на историята на Варшавския пакт между Пражката пролет (1968) и неговото разпускане, както и на въпроса около изтеглянето на съветските войски от страните-членки на пакта.

Конференцията представлява част от проекта „Седмичата на свободата“ (Týden svobody), ръководен от неправителствената организация ОРОНА. Съвместно с Института по военна история в Прага тя беше главен организатор на изложбата „Братска прегръдка?“, открита във Валдщейнските градини в рамките на конференцията под патронажа на заместник-председателя на Чешкия сенат Пршемисъл Сobotка.

Д-р Красимира Мархалева

Конференцията в Чернинския дворец

Професор Ян Рихлик: Чехите знаят малко за България

С известния чешки историк проф. Ян Рихлик се срещнах по време на международния панаир „Светът на книгата 2011“ в Прага, където той представи своята „История на Чехия“, писана в съавторство с доц. Владимир Пенчев, специално за българския читател и издадена от издателство „Парадигма“ през 2010 г. Това всъщност е първата и единствената досега книга за историята на Чехия, публикувана в България.

Проф. Ян Рихлик е автор и на излязлата през 2000 г. в Чехия в издателство „Лидове новини“ „История на България“, чието трето преработено и допълнено издание очакваме с голям интерес.

Професор Рихлик, кой пробуди интереса Ви към историята на България?

С историята на България се запознах благодарение на доц. Честмир Аморт. Той е комунистически историк и днес вече не го цитират, но трябва да подчертая, че именно той е този, който събуди у мен интереса към българската история. Когато бях студент, доц. Аморт четеше лекции по българска история като хоноруван преподавател, като същевременно работеше в Академията на науките на Чехословакия.

През 1978 г. в Прага се проведе конференция за българската култура и история, свързана със 100 годишнината от подписването на Санстефанския мирен договор. Тогава, още като студент в Карловия университет, се запознах с проф. Иванчев, който хареса моя доклад за чешките журналисти в Освободителната война през 1878 г. и ми предложи да стана аспирант в България, но не по история, а по етнология и фолклористика. Това всъщност е и моята първа специалност. През последните 20 години обаче се занимавам с история и по специално с въпроси, отнасящи се до междуетническите отношения, както и с тези за формиране на новите нации, утвърждаването на националното самосъзнание и идентичност. Няколко години по-късно защитих дисертация в София на тема „Фолклорна и нефолклорна

Проф. Ян Рихлик

култура“. Дисертацията ми се занимава с проблема за утвърждаване на националната идентичност във фолклора на чехи и българи.

Как възникна идеята за написването на книгата „История на България“?

В България живях пет години и запознавайки се с българската култура и история, стигнах до извода, че в чешкото и словашкото общество

има много митове за България. Например, че България е едва ли не 16 съветска република. В интерес на истината, тогавашният режим в България наистина държеше да се представи като най-верен сътрудник на Съветския съюз. Още тогава реших, че като се смени режимът, ще напиша книга, която би показала на чешката общественост, че този поглед е донякъде мит и че в България няма повече русофили, отколкото

русофоби. Естествено, че до 1989 г. беше невъзможно да издам такава книга. Затова започнах да я пиша през 90-те години.

Какви други митове има за България според Вас?

Откакто България стана член на НАТО и Европейския съюз, тези митове постепенно отмират, но един от тях е, че българският език е много близък с руския. Той е възникнал поради това, че и двата народа ползват кирилица.

Съществуваше и митът, че България е някаква западна и изостанала страна. А това се дължи основно на факта, че чехите знаят малко за България. Интересуват се предимно от Черноморието и знаят имената на няколко планини като Рила и Пирин, например.

Освен нас, българистите, които тогава бяхме около 30 души, малко хора имаха по-подробна информация за България. За българската култура, която е много богата, тук се знаеше твърде малко, може би поради това, че по времето на тоталитаризма на Запад не е имало силна българска диаспора, която да издава книги на забранени в България автори. Докато в Торонто е имало издателство, което е публикувало трудове и художествена литература на автори, които са били забранени в Чехословакия.

А запълни ли Вашата книга тези празнини?

Надявам се, че да. Защото книгата вече имаше две издания и сега подготвяме трето.

Парадоксално е, че въпреки големият интерес на българите към Чехия, в България досега не е издавана история на Чехия. На какво се дължи този факт според Вас?

Не мога да си го обясня. Но факт е, че в Чехия имаше историци, които се занимаваха специално с проблематиката на Балканите и особено с южните славяни, докато не знам в България дали има известен историк, който да се е занимавал с западните славяни. Защото, доколкото знам, в България няма написана и история на Полша.

Историчите, които са се занимавали с чешката история, са използвали основно руски книги. В каталога на Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ има руски превод на „История на чешкия народ“ на Франтишек Палацки. Освен този труд обаче, който е от средата на 19 век, там има само една книга за чешката история, предена на български език – „История на Чехословакия“ на Вацлав Хуса от 1961 г., която не е научен труд, а остарял учебник за средните училища.

Какво отличава Вашата „История на Чехия“ от другите книги за историята на Чехия?

За разлика от по-старото поколение имам различен поглед върху хусисткото движение и историята на 17 и 18 век. Голям привърженик съм на Пекаржовата школа. Йозеф Пекарж е чешки историк, професор в Карловия университет преди първата световна война и в периода между двете войни, който умира

през 1937 г. Неговите възгледи са ми много близки, макар че не съм съгласен с всичките му тези. Но особено ми е близка идеята, че хусисткото движение „изхвърля“ Чехия от основното културно течение през втората половина на 15 век, докато Масарик го смята за върховно постижение и кулминация на нашата история. Това е безспорно важен период, но главното е, че Чехия за около 50 години попада в изолация. Карловият университет, който през 14 век е единственият университет на изток от Рейн и на север от Алпите, е тогава един от най-важните университети. След хусистките войни той запада – има философски факултет, в който студентите са получавали само степен „бакалавър“. По онова време новите идеи в Прага идват от другия, от Католическия университет, основан в днешния Клементинум. Двата се сливат след битката на Била Хора. При нас е разпространен и митът за Била Хора като край на чешката независимост. Всъщност Чехия губи своята независимост 100 години по-рано. Но като автономно цяло съществува и през 19 век. В „Историята на Чехия“ обяснявам, че 19 век прилага към събитията от 17 век национален привкус какъвто тогава не съществува. Това са били религиозни войни между католици и протестанти, а не борба, както днес се смята, между чехи и немци. Защото хората през тази епоха нямат национално съзнание в днешния смисъл.

Мария Захариева

ПРОФ. ЯН РИХЛИК

е чешки историк и университетски професор по история във Философския факултет на Карловия университет в Прага, специалист по съвременна чешка и словашка история и история на Югоизточна Европа. Роден е на 26.11.1954 г. в Прага, в семейството на композитора Ян Рихлик. Завършва гимназия с интензивно обучение на английски език и Философския факултет на Карловия университет със специалност „Етнография и история“, доктор на философските науки (1980). През 1984 г. завършва аспирантура в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Защишава дисертация на тема „Фолклорна и нефолклорна култура“. Кандидат е на историческите науки (1984 г.)

През 1991 г. е научен работник в Института Т.Г Масарик, а в периода 1995–2001 г. е научен работник в Масариковия институт на Академията на науките на Чешката република. От 1992 г. преподава чешка, словашка и чехословашка история в Карловия университет. Хабилитира се с труда „Чехите и словациите през 20 век. Чехословашки връзки 1914–1945“, публикуван от издателство Academic Electronic Press в Братислава. От 2003 г. е професор по чешка история.

Проф. Ян Рихлик е автор на книгите „История на България“, Прага, 2000 г.; второ разширено и допълнено издание, 2002 г.; „История на Македония“, Прага, 2003 г.; „История на Хърватска“, 2007 г.; съавтор на „История на Сърбия“, 2004 г. и др.

Носталгия по Храбал и неговата Прага

Случи се преди години по поръчка на едно списание да преведа текст от Бохумил Храбал за Прага, в който той я нарича „Магическа“. Такъв епитет ѝ поставя и друг световен писател – Умберто Еко, така я представям и аз пред туристите си. Сигурно като такава я възприемате и вие, които живеете в нея и я обичате. Уверен съм, че всеки от нас вижда магията ѝ, по точно казано – магиите ѝ, по своему.

Храбал, познат като голям гурман и мераклия, в споменатото писание разкрива една от тях в любимите си пражки ресторанти и кръчми с техните специалитети от чешката и световна кухня. На посетителите на чешката столица той предлага „веднага след пристигането си в хотела, да поискат „Книга 1977/78“, която представлява своеобразен пътеводител по повече от петдесет ресторанта, винарни и гостилници, където отлично може да се похапне и пийне“. След това повежда читателите си по местата, които сам редовно посещава, и навсякъде препоръчва какво да хапнат и какво да пийнат. Тръгва от хотел „Еспланаде“, спира се в хотелите „Алкрон“, „Париж“, „Интернационал“, прехвърля се в Храдчани, където минава през ресторантите „Злата Хрушка“ и „Викарка“, спуска се по улица „Нерудова“, минава Карлов мост и стига до любимата си пилзенска кръчма „У Златехо тигра“. И всеки път дава препоръки какво да се пие, какво да се опита от ястията. Превеждах с лекота, имах зад гърба си навярно най-тежките му текстове, всичко, за което любимият ми писател пишеше, ми бе толкова близко, че неусетно сам потънах в атмосфера, която познавах и помнех от младостта си. Наред с тръпката от поредното докосване до личността на Храбал, внезапно ме обзе и носталгия по него и по онази Прага, която описваше. И него, и нея отдавна ги няма. Навярно и затова съвсем спонтанно след преведения текст написах неприети, необичайни бележки на преводача, в които споделях чувствата си, обземащи ме винаги, стане ли дума за Храбал, за някогашна Прага и нейните култови

кръчми. За мен между тях има знак за равенство. Днешна Прага, където вече петнайсет години живеем щастливо с Татяна, е толкова различна, толкова далеч от облика си на шестдесетте и седемдесетте години (на миналия век, трябва да прибавя!). Кръстосвам я надлъж и шир – с туристи, с приятели, с Татяна и сам, продължавам да ѝ се радвам и да ѝ се наслаждавам, но не е като някога, не е като завръщане към стар приятел. Появяват се нови и нови модерни неща, за съжаление често по места, към които ме тегли носталгията. Но няма как, панда рей. Често минавам и покрай „При Златния тигър“ – нека изпиша преведено името на любимата кръчма на любимия писател. Тя комай остана единствена от старите си посестрими, с които някога бе пълно в Старе Место. Преди да я отворят, в 15.00 часа пред вратите ѝ се вие опашка, предимно от чехи от провинцията, решили да изпият поне една бира в света на Храбал. Пражани, които идват тук или си запазват по телефона маса, или вече са станали постоянни посетители и за тях място винаги ще се намери. Чужденците почти нямат шанс, дори прекрасно да владеят чешки. Там действително не можете току-така да влезете, да седнете и да си поръчате бира. Още от отварянето всички маси са с „резерве“ до различни часове на деня и вечерта, и само оберкелнерът може да ви посочи къде да седнете, без да маха табелката. Ако направите добро впечатление с броя изпити бири или с поръчването на различни предястия и ястия, тя може да бъде подменена с друга за по-късен час. И всичко това единствено, ако там

Бохумил Храбал

ви е поканил чех. Понякога влизам с близки със статут на щамгасти да изпием по бира, но дълго не издържам. Там сега е толкова шумно и някак по другому оживено, че бързам да си тръгна. Присъствието на Храбал се чувства от картините с лика му по стените, все още влачат крака из салоните с таблите бира дори същите, вече поостарелите сервитьори, но него уви го няма. Бях го виждал на няколко пъти, на неговата си маса там някъде отзад, заобиколен от приятели, с неизменната халба пилзенска бира отпреде му. Не набрах кураж да го заговоря, да му се представя, да му кажа колко много му се възхищавам и как мечтая и аз да съм един от онези, които го представят на българския читател. В годината преди смъртта му се бях запознал с негов много близък приятел, който бе на почивка

в Поморие в моя група, и който ми обеща, че ще ни запознае. Уви, не ми провървя. Когато вече бяхме в Прага и се срещнахме със споменатия приятел на Храбал, в „Златния тигър“ трябваше да дойде и той. Сякаш е знаел, че няма да се видим и ми бе оставил своя снимка с автограф и мило посвещение. Пихме бира в „Златния тигър“ и се разбрахме, че след няколко дена ще отидем заедно да го видим в болницата. Ден преди уговорената ни среща от радиото и телевизията разбрах, че любимият писател се е оставил, както бе писал някъде, да го отнесат гълъби на крилата си в рая. Натъжих се безкрайно, очаквах, че цял ден масмедията ще се посветят изцяло на този гигант на съвременната чешка и европейска литература, едва ли не, че ще бъде обявен национален траур. Нищо подобно. Имах чувството, че половина Чехия дори и не разбра, че си е отишъл завинаги един от гениите ѝ. Та кой ли е пророк в собствената си родина?

За мен загубата бе огромна. Така се радвах, че ще се запозная с него, че ще поддържам лични контакти, за да получа по-бърз и по-точен отговор на безбройните си въпроси, естествено, пораждащи се при превода на двете му прекрасни книги, които ми предстоеше да преведа – „Обслужвал съм английския крал“ и „Уроци по танци за възрастни и напреднали“. Преведох ги без да мога да си поговоря за тях с него, да му ги подаря в българския им вариант. Жалко. Дано поне съм си свършил работата почтено и максимално да съм пресъздал неговия невероятен свят, изпълнен с колорит и човещина. И ако наистина е в рая, в което вярва режисьорът Иржи Менцел, създал най-хубавите си филми (единият от тях „Строго охранявани влакове“ отличен с „Оскар“) по негови книги и негов близък приятел, дано му донесат радост и излезлите в България негови творби.

Докато превеждах, освен за Храбал, си помислих и за евентуалните читатели на неговата „Прага Магическа“. Ако някой от тях, въодушевен от прочетеното, тръгне да я дири по описания маршрут, ще бъде страшно разочарован. Нея вече просто я няма. Трийсет години по-късно тя

сега е съвсем различна. Устояла на какви ли не чужди апетити и атаки векове наред, от двайсетина години насам тя се е предала без бой. На чужденците и вездесъщия туризъм. Макар и подвластна на времето, за щастие тя не е изгубила от чара си, но сега магията ѝ е друга, Златна Прага е някак по-натруфена, по-натъкмена, кичозно понякога по-лъскава. Старите, полуолющени и предимно сиво-черни фасади вече са минало (да не си помислите, че ми липсват?). Сега из милионния град се налагат по-весели, по-пастелни и по-светли тонове. Но пък и отвсякъде ви атакуват лъскави витрини, реклами и билбордове, на местата на малките уютни кръчмички са се разположили като у дома си самонадеяни пицарии, ресторанте, таверни, китайски и японски ресторанти. Старите добри хотели и техните ресторанти, препоръчвани от Храбал, сега са вече само за избраници с дебели вратове или с още по-дебели портфейли. Други са сега и споменатите кръчми или гостилници. Ако изобщо ги има. Например „У Злате хрушки“ сега е прескъп луксозен ресторант и с колегите я сочим като любима кръчма на първия чехословашки, после чешки президент след т.н. „нежна революция“ Вацлав Хавел. А „Викарка“ зад храма „Свети Вит“, някога толкова интимна, романтична, сега е столова за промишлено изхранване на туристически групи. Но най-тъжно ми става като се спускам

по „Нерудова“. Някогашният бирен слалом от стари „фолиманки“, където навремето кочияши и фойтонджии са изчаквали господарите си или клиенти, сега е превърнат в сгъстена редица от скъпи полупразни ресторанти. Оцеляла е само „У Коцоура“. Пак е кръчма, само че по-скъпа и не така пълна, а вместо пилзенска бира се сервира „Будвар“.

Е, не всичко от магическата Прага на Храбал е изчезнало. Има ги, и вярвам ще останат, споменатите от него специалитети. Дори в още по-голямо разнообразие. Само че сега ще ги откриете по други места. Ако искате да ги опитате в старопражка атмосфера, ще трябва да напуснете Старе Место, Храдчани и Мала страна и да се отправите към кварталите от втория кръг на Прага – Вишеград, Нусле, Височани, Вършовице, Михле. Спрете се пред която и да е кръчма или ресторант, ориентирайте се по предложението в менюто на таблото пред входа, надникнете вътре и ако има достатъчно посетители в оживен разговор и ви привлече интериорът и приветливостта на сервитьорите (нещо което в центъра рядко ще ви се случи), седнете и си поръчайте бира. Каквато и да е, щом е чешка, не може да не е добра. И докато ви я донесат и я изпиете бавно и с наслада, изберете си нещо от чешката кухня и сигурно ще се почувствате желан гост в тоя прекрасен, магически град, а може би и край вас невидим ще закръжи и духът на Бохумил Храбал. Така поне се чувствам аз, поддам ли се на носталгията по него и неговата Прага и тръгна ли да диря утеха.

Та така...

Васил Самоковлиев

Алтернативата, която ни се налага, е цинично ясна – чалгата

разговор с българския поет, есеист, драматург и литературен изследовател Пламен Антов

Пламен Антов е автор на книги с поезия, разкази и пиеси, както и на множество есета и литературнокритически статии в периодичния печат. Ст. научен сътрудник, д-р към Института за литература при БАН, той е автор и на монографичните изследвания „Яворов-Ботев: модернизъм и мит. Атавистичната памет на езика“ (2009) и „Поезията на 1990-те: Българско и постмодерно“ (2010). Освен че притежава точен поглед към различни литературни въпроси, Пламен Антов има сетива за актуалното в социокултурния и политическия живот в днешна България. За това свидетелства неговата публицистика, предимно в „Култура“ и „Литературен вестник“. Доказателство е и нашият разговор за списание „Българи“, където той, между другото, ни разкрива един интересен факт – носталгия по българското изпитваме не само ние, българите в чужбина, но и нашите сънародници в България.

Поет, есеист, драматург, литературен критик и теоретик – очевидно владееш различни употреби на езика. Каква е твоята концепция за литературния език по принцип, както и поотделно за всеки един жанр?

Аз не обичам да ползвам чужди езици на битово равнище, не съм полиглот. Но обичам да дълбая надълбоко в самия език – в Езика изобщо. Да играя с него в собствените му рамки и дълбочини, да изпробвам границите му. Сигурно оттук идват и изкушенията ми да говоря различни езици вътре, в рамките на литературата, т.е. да говоря на различни жанрове. Но не само това; дори в рамките на един жанр се старая всяка моя книга да говори на различен език. Обичам да правя различни книги. Всяка да е толкова различна от останалите, че ако липсва името ми на корицата, никой да не заподозре общото им авторство. За разлика от мнозина, смятам, че не авторът трябва да има стил, а книгата.

Автор си на седем поетически книги. В поне няколко от тях („Разпадащото се момче“, 1993; „Венеция“, 1997; „Лисабон или краят на поезията“, 2007) се повтаря

мотивът за разпадащото се тяло. Твоето „разпадащо се момче“ копнее по завръщане в лоното на майката. Означава ли нещо поспециално за теб този образ?

Бих могъл да отговоря по много начини, включително и много лично, сантиментално. Но тъй като предполагам, че прекият повод за нашия разговор е излезлият неотдавна том от изследването ми върху българския постмодернизъм на 1990-те (период, към който – не само формално – принадлежат и част от посочените книги), ще отговоря с една фройдистка метафорика, която е може би малко тежка и претенциозна, но е важна за литературноисторическия сюжет на българския постмодернизъм: копнежът по завръщане в Майката може да бъде видян и като убийство на „модерния“ Баща. Това е копнеж по „завръщане“ в Природата като опит за отиване отвъд Културата, отвъд модерността и модернизма. След-модернизъмът като някаква носталгия по изгубеното, по репресираната „природа“... Но ти ме тласкаш към най-рискваната дейност за един писател, още повече когато е и литературен теоретик – да интерпретира собственото си творчество. Затова ще спра дотук.

В поезията ти има редица женски образи, с които лирическият герой се заиграва еротично, но които са обикновено анонимни. Защо?

Анонимни са, защото това са културни метафори. Такава метафора е Венеция в едноименната книга. Такава метафора е и Америка в книгата „Америките ни“. В нея има например едно много брутално стихотворение („Влизане в непознат град и излизане“), което разказва едно много брутално изнасилване. Бях много развеселен, когато случайно веднъж, ровейки из Интернет, се натъкнах на това стихотворение, което някой (без мое знание, разбира се) беше поместил в сайт за еротична поезия или нещо подобно. Наистина, извадено от контекста си, то с голяма доза основание може да мине за такова. Но в цялостната философска стратегия на книгата означава нещо съвсем различно – агресията на егоцентричната европейска („бяла“, „мъжка“) култура спрямо културата на „другия/другата“, на доколумбова Америка. В някакъв смисъл и към природното като една културна метафора.

Автор си на изследването „Яворов – Ботев: модернизъм и мит“. Кажете

нещо за този проект. Каква е употребата на мита в съвременната литература?

Това, за употребите на мита, е безкраен въпрос и е много трудно просто „да се каже нещо“, още повече в едно интервю, предназначено за неспециализирана аудитория. Митът, както е известно, е фундаментът на човешката култура – онзи слой в нея, който задава моделните й структури. Цялата култура, включително и на най-всекидневните си равнища, се основава на атавистичната необходимост от митове. Съвременната масова култура (телевизията, Холивуд, MTV, родната ни чалга-култура, дори т. нар. „реална“ политика) – това е съвременната митология; тя в пълния смисъл на думата е това, което за древния човек са били класическите митове. А мястото на литературата в тази ситуация е особено. Тя е едновременно „вътре“, част е от нея, но е и надположена спрямо нея, промисля я и я изговаря „отвън“. Елементарната, т. нар. „масова“ литература се ползва елементарно, наивно и патетично от различните митологични схеми; интелигентната литература (например споменатият „висок“ модер-

низъм) ги пародира, преобръща и профанира. Постмодернизмът прави едновременно и двете, точно – прави едното като другото... А що се отнася до монографията ми за Яворов, това е напълно отделен въпрос. Изследвам сецесионния пласт в символистичния, „модерния“ език на Яворов, като се опитвам да реставрирам в него архаичния език на митическото, на едно дълбинно предмодерно мислене. Да докажа защо и как възрожденската поезия на Ботев е много по-модерна, т. е. политическа, от тази на отявления модернист Яворов... Но това е само една от сюжетните нишки, които изследването разгръща. Впрочем, то едва ли би било интересно за една аудитория извън тесния кръг на специалистите.

Съвсем наскоро излезе твое изследване върху българския постмодернизъм – „Поезията на 1990-те: Българско и постмодерно“. Каква е накратко концепцията на този научен проект?

За втори път в раговора ни употребяваш тази особено ненавистна мидумичка – проект. Първия път се въздържах, но сега ще заявя отно-

шението си към този тъй мощно нахлуващ откъм Брюксел свръхбюрократичен новогovor, който като раково образование превзема и умъртвява езика. Това – като реминисценция към началото на нашия разговор... Иначе книгата, която имаш предвид, е част от тритомно изследване, което има амбицията да предложи и аргументира на базата на конкретната ситуация в българската поезия от втората половина на ХХ век една теория за двойствената същност на постмодернизма едновременно като максимално, крайно разгръщане на модернизационните енергии на Просвещението, но и на онази мрачна сянка, която то неподозирано влачи със себе си. Постмодерното като контра-модерно, при което „контра-“ събира заедно след- и пред-. Не знам как звучи, но наистина се затруднявам да резюмирам в достатъчно разбираем вид цялата онази сложна аргументация, която разгръщам в три съвсем не малки тома.

Политическата и социална атмосфера в България напоследък предизвиква определени трудности в правенето на наука, литература,

изкуство. Какво е мнението ти по този въпрос?

Отговорът ми е самоподразбиращ се. Няма как да скрия очевидното – в цялата си история българската хуманитарна култура не е преживявала по-реална заплаха... Впрочем, още не е сигурно дали и доколко ще успее да я преживее (макар че напоследък като че ли нещата започват да се подреждат в един по-благоприятен смисъл). Но ако успее, сигурно повече не ще има какво да я уплаши... Сериозно: най-големият проблем не е в банкерския примитивизъм на това българско правителство. Същинският проблем е, че хора като Дянков и Игнатов са само изразители на глобалната репресия върху хуманитарните ценности. Икономическата криза е само случайният повод за ускоряване и радикализиране на процеса. Тоталната хегемония на капитализма днес налага една ценностна система, в която с цинична откровеност ни се заявява, че няма повече място за „духовни“, нематериални и нефискални ценности. Има стойност само онова, което, казано без усуквания, носи пари, и то възможно най-много и възможно най-бързо. Което е финансово измеримо. Това е логиката на „Уолстрийт“, чийто продукт и е г-н Дянков. А ситуацията в България е толкова ужасяваща, защото България, за разлика от старите европейски демокрации (пък и от някои по-нови средноевропейски), не успя да развие ефикасни компенсаторни механизми. Механизми, които сигурно нямаше да спрат процеса (аз съм пълен песимист в глобален план), но поне да го забавят и посмекчат. Във всеки случай наш дълг – т. е. на интелектуалците, хората, занимаващи се с хуманитаристика, на мислещите и културните хора изобщо – е да се съпротивяваме срещу това новоустановяващо се статукво. Макар и с ясното съзнание на обречени. Духовният човек по това се раличава от банкера, от капиталиста, от политика, от футболиста – че го привличат изгубените каузи. В случая, ако си позволя един малко старомоден патос, залогът е много голям – самото бъдеще на човешката култура. Алтернативата, която ни се налага, е цинично ясна – чалгата; от роден или от холивудски тип, без

значение. И няма как да бъде друго-яче, когато фискалният фактор стане определящ в сфери като културата, науката, образованието.

Имаш ли свой собствен начин на бягство от тази ситуация?

Да, бягството ми е в работата като максимално активна съпротива.

Правителството постоянно прави абсурдни предложения по отношение на бъдещото съществуване и статута на една от най-авторитетните научни институции в България – БАН. Може би е трудно и безсмислено да се правят прогнози тук, но каква е твоята и какво е изобщо отношението ти към правените промени?

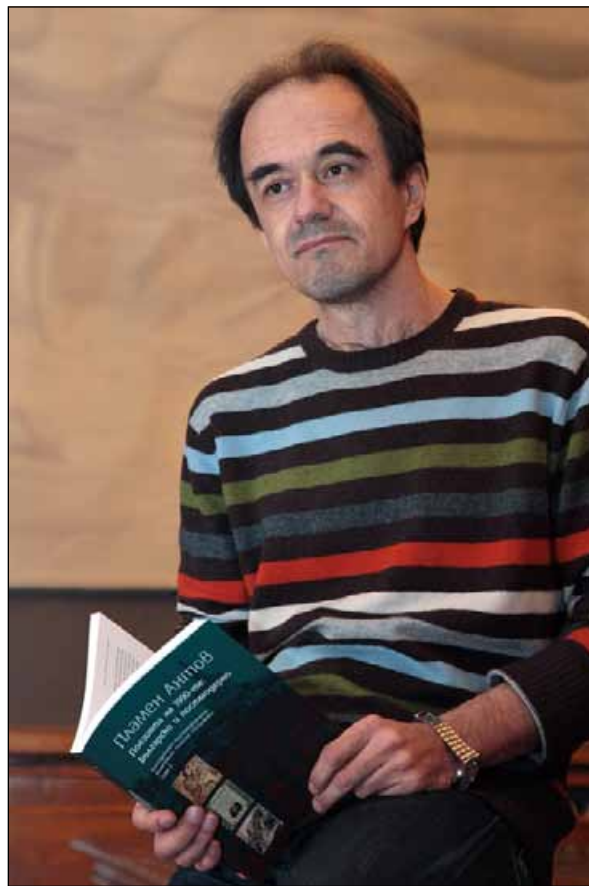
Що се отнася до действията на това правителство в конкретен и краткосрочен план, наистина всеки опит за прогноза е безсмислен поради поразителната лекота, с която то сменя позициите си. Впрочем, последният обрат в позицията му (да изтегли убийствения си законопроект) вдъхва надежди за едно градивно реформиране. Защото промени в БАН действително са необходими. Но не убийство... В дългосрочен и глобален план, както казах, съм песимист – не просто по отношение съдбата

на БАН, а по отношение изобщо на ценностите, които се създават и възпитават от хуманитарното знание.

Как би определил България метафорично?

Носталгия. Носталгия по нещо, което усещам, че губя. Че някакви студени, пластмасови хора, пристигнали за малко отнякъде, хора без памет и без душа, ми отнемат... Пак излезе патетично; но пък звучи добре за финал.

Димана Иванова

ПЛАМЕН АНТОВ

е роден на 12. 8. 1964 г. в Михайловград (Монтана). Завършил е българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Пише поезия, белетристика, есета, литературоведски статии. Публикува в сп. „Пламък“, „Летописи“, „Съвременник“, „Литературна мисъл“, „Език и литература“, „Философия“, „Демократически преглед“, както и във в. „Литературен форум“, „Литературен вестник“, „Век 21“ и др. Автор е на книгите: „Разпадащото се момче“ (първа награда за дебютна поезия на ИК „Пан“, 1993); „Неандерталецът“ (поезия, 1995); „Бягството на заека“ (белетристика, 1996); „Венеция“ (поезия, 1997); „Сантиментална география“ (поезия, 2000); „Америките ни“ (поезия, 2002); „Смъртта на авторите, или Записки по българските и прочия“ (пиеса; 2004); „Лисабон, или Краят на поезията“ (поезия, 2007); „Яворов – Ботев: модернизъм и мит. Атавистичната памет на езика“ (монография, 2009) и „Поезията на 1990-те: Българско и постмодерно“ (2010). Работи в Института за литература, БАН. Ст.н.с., доктор на филологическите науки. Член на Сдружението на българските писатели.

В крак с времето

На 17 срещу 18 юни неизвестен художник изрисова паметника на Съветската армия. За една нощ той успява да превърне фигурите на войниците от Червената армия в Роналд Макдоналд, Дядо Коледа и в герои от американските комикси. Под окарикурените скулптори творецът изписва надписът: *В крак с времето*.

Оцветяването предизвиква небивал интерес и около боядисването на паметника се развихриха буйни страсти.

Графитът е светкавично отразен в световните медии, като анонимният художник е сравнен с Банкси. Министърът на културата Вежди Рашидов нарече преобоядисването на композицията вандализъм, някои интелектуалци я защитиха, други организираха подписка срещу нея. Бе образувано и досъдебно производство за хулиганство срещу неизвестен извършител.

Четири дни по-късно бе извършено експресно среднощно почистването на паметника, организирано от неправителствената организация „Форум „България – Русия“. И анимираният монумент се превърна отново в мрачно-сивият Паметник на Съветската армия.

Какво е искал да ни каже обаче българският Банкси с това иронично гаменско посегателство? Дали героите му са типажки, преобоядисващи се за една нощ според конюнктурата „в крак с времето“? Дали след фалшификациите на комунизма не

преминахме към подмяната на реалността с комикс и затъване в пълна бездуховност?

Творческият акт на анонимния и талантлив художник (или художници), сменящ стихийно символи на различни епохи и провокиращ „в крак с времето“, не е прецедент в изкуството.

И като че ли по ирония на съдбата, докато в София почистваха паметника на Съветската армия, в Прага по случай „Седмицата на свободата“ върху понтон във Вълтава бе инсталиран розовият танк на Давид Черни. През нощта на 27 срещу 28 април 1991 г. 23-годишният студент преобоядисва със свои приятели в розово танк номер 23, стърчащ на каменен 5-метров постамент в пражкия квартал Смихов. Тогава танк 23 е бил национален паметник на културата. Преобоядисването предизвиква бурни дискусии в чешката общественост и протест от страна на съветското правителство. Черни е временно задържан. Три дни по-късно танкът е преобоядисан в зелено, но на 12 май 15 народни представители от Гражданския форум начело

с Ян Румл, ползвайки своя депутатски имунитет, го преобоядисват отново в розово. Черни е освободен, а на танка е отнет статутът „национален паметник на културата“. През юни 1991 г. бойната машина е преместена във Военния музей в Кбели, а по-късно във Военно-техническия музей в Лешани.

На 18 юни по случай „Седмицата на свободата“ танкът е боядисан отново и от 20 юни до 1 юли е поставен на понтон във Вълтава, като преди това Давид Черни му инсталира стърчащ среден пръст в розов цвят. Транспортирането на танка предизвиква критики в чешката общественост преди всичко заради факта, че „Седмицата на свободата“ се организира във връзка с 20-годишнината от изтеглянето на съветските войски от територията на бивша Чехословакия, а танк 23 е бойна машина от Втората световна война и няма нищо общо с инвазията на войските от Варшавския договор в Чехословакия.

Какво да правим с паметниците, свързани с тоталитарния режим, които са символи на една мрачна епоха и в повечето случаи са злоещо грозни?

Да ги преобоядисваме, демонтираме и да ги транспортираме в музей? Да ги разрушаваме като мавзолея на Георги Димитров?

Или срещу тях да построим паметници на жертвите на комунизма?

Мария Захариева

Непознатата България

Ковачевица

Сред стръмните склонове на югозападния дял на Родопска планина, заобиколено с венец от високи върхове, се е сгушило едно живописно селце. До преди 40 години то беше „забранено от бога“, докато не го откри...българското кино. Разположено по поречието на река Канина (Кървава) и извисяващо се на 1020 м надморска височина, това късче от рая омагьосва посетителя още от пръв поглед с невероятния архитектурен стил на своите къщи, накацали като лястовички по стръмните баири.

„ПЪТУВАНЕ“ ИЗ ДРЕВНОСТТА

Най-убедителното доказателство за богатата история на селището и околността са надгробната могила в местността „Рударя“ от желязната епоха и тракийското светилище (с каквито Родопска планина е пълна) от I хилядолетие пр. Хр. в местността „Козия камък“. В една друга местност, „Св. Константин“, е открит античен некропол с ценни находки – бронзов шлем и бронзова ризница от времето на траките (IV–III век пр. Хр.). В близост до селището са намерени следи от античен път. Това означава, че то е служило за връзка между Филипопол (Пловдив) и Никополис ад Нестум, останки от който могат да се видят в близост до пътя, който води за село Ковачевица. За съжаление няма писмени източници за древната история на селището и околността. С по-точни сведения разполагаме от епохата на късното Средновековие, когато българските земи падат под османско робство.

ПОЯВА НА СЕЛИЩЕТО

Според историческата народна памет първите заселници по земите на сегашното селище са бежанци от старата столица Търново. Малко по-късно към тях се присъединяват преселници от Костурско (Македония). Те образуват няколко махали, пръснати на големи разстояния. В резултат на опитите на османците да наложат със сила исляма над християнското население, през 17 в. идва друга голяма вълна бежанци, предимно от опожареното село Рибново. Те се заселват в горната част на селището, около един извор, а днес голяма чешма, която се нарича „Циганчица“.

Според една местна легенда, името на селището „Ковачевица“ се свързва с жената на един от преселниците, ковача Марко – Гина Ковачевица. Тя била смятана от своите съселяни за много мъдра и силна по дух жена. След смъртта на мъжа си често била търсена за съвет и помощ, затова когато някой отивал при нея, той казвал на съседите си: „Отивам при Ковачевица“.

КОВАЧЕВИЦА ПРЕЗ ВЪЗРАЖДАНЕТО

В края на XVIII век нова бежанска вълна от Западна Македония – 10–15 семейства от Кичевско, Дебърско и Тетовско, се заселва в западната част на селото, образувайки т.нар. „Арнаутска махала“. Новите жители донесат със себе си своя поминък – строителството. Техният професионализъм и самочувствието им на опитни дялгери (самоуки строители и архитекти) оказват благотворно влияние върху облика на селището и върху манталитета на останалите жители. Любопитен факт е, че още през XVIII век в селото е изградена канализационна система, която работи и до днес.

Селището се разраства и през XIX век населението му достига 1400 души.

Основен поминък на мъжете в селището стават архитектурата и строителството. В средата на XIX век майсторите-строители издигат голямата църква „Св. Никола“.

Именно в Ковачевица е основано първото Новобългарско училище в Неврокопска област. Народният учител Никола Ковачевски, едва 22-годишен, през 1854 г. открива школото в родния си дом, където създава пансион за децата от близките села. Неговата благородна дейност е продължена от учителя Йордже Джорджев, който

построил през 1892 г. със собствени средства нова двуетажна училищна сграда.

През 1873 г., отново с помощта на Никола Ковачевски, е създадено първото Професионално селско дялгерско сдружение в Пиринския регион. Оформят се няколко поколения талантиливи строители от този край – родовете Пачалови, Мъгеви, Джиртови, Баятеви, Джигреви. Броят на майсторите-дялгери в селището е между 300 и 450 души, а заедно с дялгерите от околните села, Лещен, Долен, Рибново, Огняново, достига 1200 души. Ковачевската архитектурно-строителна школа се превръща в „съперник“ на прочутата Тревненска школа.

КЪЩИТЕ – ВИЗИТНАТА КАРТИЧКА НА КОВАЧЕВИЦА

Издигнатите масивни къщи се смятат за истински строителен подвиг на много поколения строители. Всяка къща в Ковачевица носи името на своите стопани. Погледнати отдалеч, част от къщите наподобяват непристъпни средновековни крепости, а тези на 3–4 етажа приличат на отбранителни кули, които сякаш охраняват селото. Поради оскъдния терен, основната идея, от която са се ръководели строителите, е максимална пестеливост на строителния терен. Именно изключително малкото пространство между отделните къщи оформя тесните и криволичеши калдъръмени улички. Върху тях плътна сянка хвърлят „сгушените“ една в друга стрехи на къщите, носейки прохладата през летните горещини, а през зимата, играейки ролята на щит срещу прекаленото заснежаване. Прочутите Ковачевски къщи, наречени „братски“, отразяват атмосферата, която цари в селището още от самото му възникване – на задружен живот и труд. Стилът е толкова уникален, че няма аналог в българската архитектура.

СЛЕД ОСВОБОЖДЕНИЕТО

Решенията на Берлинския конгрес през 1878 г. оставят Родопите и Македония в пределите на Османската империя. Въпреки това, тукашното население не пада духом. Сред него се оформя група от високообразовани, богати и преуспели хора, с ново обществено съзнание. Именно те застават в основата на създадените по-късно комитети на ВМОРО. По време на Илинденско-Преображенското въстание през 1903 г. от с. Ковачевица излизат няколко въстанически чети. Както е известно, регионът е освободен от турско робство чак през 1912 г., по време на Балканските войни. През следващите десетилетия започва постепенно западане на характерния поминък – дялгерството. Земеделието, животновъдството и дърводобивът стават основно препитание на бившите дялгерски родове, които вече владеят големи горски територии. След Втората световна война започва миграция на населението на с. Ковачевица към градовете Велинград, Казанлък и др., които привличат с по-големите възможности за образова-

ние и професионална реализация.

ВЪЗРАЖДАНЕТО НА КОВАЧЕВИЦА

През 70-те години на миналия век българското кино отново „откри“ Ковачевица. Редица режисьори, сценаристи и оператори превръщат селището в най-големия за България филмов павилион на открито. Затова наричат селището „Българският Холивуд“. Тук са снимани 28 български игрални филми, между които „Мъжки времена“, „Мера според мера“, „За къде пътувате?“ и др.

На 17 октомври 2002 г. инициативен комитет от жители и собственици на къщи в с. Ковачевица организира тържествено честване за 90-годишнината от освобождението на селото от османско робство. Само един месец по-късно, на 17 ноември 2002 г., е учредено Сдружението „Исторически и архитектурен резерват с. Ковачевица“. То успява да спечели проект, финансиран от Европейския съюз, за

реставрация на къщите и на сградата на основното училище „Йордже Димитров“, за възстановяване на калдъръмената настилка в центъра на селото, за ремонт на църквата „Св. Никола“. В момента много от местните къщи, които са на 250–300 години, се реставрират съгласно старите строителни традиции. Затова се използват само естествени материали – дърво, камък и пирони, така че да се запази автентичният облик на селото. Мебелировката е възстановена както е била преди 300 години. Старите родопски черги и предмети на бита са задължителна част от интериора на къщите. Местните жители, които наброяват едва 50–60 души, посрещат през цялата година туристи от Белгия, Холандия, Франция, Италия и Испания. Затова в селището по-често се чува английска, френска и немска реч, отколкото българска.

Д-р Красимира Мархалева

Памет за Вълчо Радев

10 години от смъртта му

Той бе сред кинотворците ни с най-отчетливо и категорично очертан профил. С рядко щастлива уникална не само за нашите условия съдба, последвана рязко от неочаквано мълчание, продължило 21 години. Също нетипично за България. Приживе бе народен артист, герой на социалистическия труд, лауреат на Димитровска награда и носител на две „Златни рози“ – отличия, които днес не говорят нищо или се посрещат с горчива насмешка.

Но Вълчо Радев успя завинаги да спечели любовта на родната публика, която не му изневери нито веднъж и щедро му се отплати с пълни зали за положените от него усилия („Черните ангели“ събра 3 271 500 зрители, а „Осъдени души“ – 2 075 000 – цифри, звучащи днес фантастично за опустелите ни киносалони).

Роден на 1 януари 1923 г. в ловешкото село Лесидрен (Домът на филмовите дейци там е негово дело), още съвсем млад той е омаян от магията на киното. По време на войната през януари 1945 година в унгарското градче Гергетек политкомисарят Радев гледа прочутия опус на Лев Арнщам „Зоя“ и бъдещият оператор и режисьор вижда непосредствено каква въздействена сила има седмото изкуство и колко важно и необходимо е то за хората.

Преди да замине да учи в Москва Вълчо работи в Тетевен като околийски секретар, след което през 1948 г. отива заедно със Стоян Злъчкин и Георги Георгиев да учи операторско изкуство във ВГИК при големия майстор Борис Волчек.

Вълчо Радев усвоява прилежно уроците на преподавателя си и още в дебютната си работа в документалното кино „Нов живот в Родопите“ (1953), на който е и сценарист, а след това с „Димитровградци“ (1956) на Дучо Мундров и Никола Корабов обръща внимание на специалистите със сериозния си професионализъм в игралния филм.

Търсенето на свой почерк и място продължава в „Години за любов“ (1957) на Янко Янков и дава първите плодове във „В навечерието“ (1959) на Владимир Петров. Неговият качествен връх се оказва „Тютюн“ (1962) на Никола Корабов.

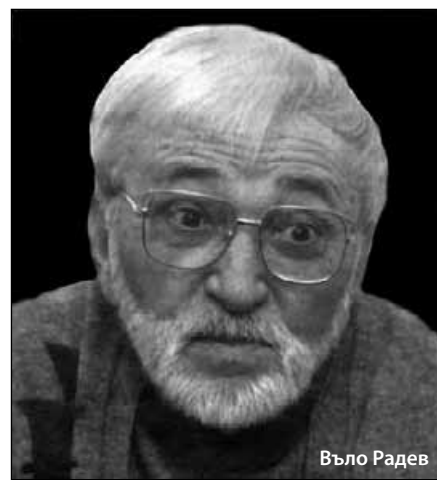
Тогава (1963–1964), след като си създаде име в кинематографията ни, не е било толкова трудно да прескочиш от един бранш в друг.

16-годишната му постановъчна дейност роди поредица от великолепни и значими филми, с които българското кино и днес се гордее.

Още с дебюта си като постановчик („Крадецът на праскови“) Вълчо Радев демонстрира очевидно самочувствие не само с избора на литературния материал – брилянтната повест на Емилиян Станев, но и с желанието си да бъде пълновластен автор на своите творби като сценарист и режисьор.

Вярно е, че официалните отличия той получи за филми, снимани по чужди сценарии („Цар и генерал“ на Любен Станев и „Най-дългата нощ“ на Веселин Бранев).

Като кинематографична изработка лентите на Вълчо Радев са образец на зряло професионално майсторство. В тях хармонично се допълва визията, музиката и монтажа, а актьорските изяви са парад на представяне в неочаквана, но ефективна светлина на водещи звезди (Михаил Михайлов и Наум Шопов в „Крадецът на праскови“, Петър Слабаков и Наум Шопов в „Цар и генерал“, Георги Георгиев-Гец, Иван Братанов и Невена Коканова в „Най-дългата нощ“, Андрей Чапразов и Любомир Димитров в „Черните ангели“, Руси Чанев в „Осъдени души“, Иван Григоров в „Адаптация“) и поредица от успешни дебюти на млади и не толкова млади актьори (Васил Вачев в „Крадецът на праскови“, Руси Чанев в „Цар и генерал“ и „Най-дългата нощ“, Тодор Колев в „Цар и генерал“, Олег Ковачев в „Най-дългата нощ“,

Вълчо Радев

Георги Русев в „Най-дългата нощ“ и „Черните ангели“, Йосиф Сърчаджиев, Добринка Станкова и Марин Младенов в „Черните ангели“, Вълчо Камарашев в „Черните ангели“ и „Осъдени души“, Аня Пенчева, Ели Скорчева, Николай Сотиров, Любен Чаталов в „Адаптация“), чиято работа при Вълчо Радев бе трамплин към по-нататъшната им успешна кариера в киното.

Той беше от тези наши режисьори, които смело заложиха и на чуждестранните актьори още през 60–70-те години – с избора на Раде Маркович, Евгений Урбански, Виктор Ребенчук, Едит Салай, Ян Енглерт...

Днес, при по-внимателно вглеждане във филмите на Вълчо Радев, ще открием, че независимо от демонстрираните от него левичарски възгледи, той не превърна постановките си в тържество на ретроградните комунистически постулати. Вълчо бе сред сподвижниците на Александър Томов и до края на живота си ратуваше за национално единение и толерантност спрямо възгледите на всеки човек.

Днес творбите му се харесват не само заради увлекателната интрига в тях, ярката пластика, прочувствената музика и динамичния темпоритъм, но и именно заради пласираното пълноценно иновационно мислене на създателя им, дори и по линията на превръщането на неговите екранни герои в жертви на своята амбиция, страст и съдба.

Така става ясно защо ни привлича драматичният любовен триъгълник между Лиза, Иво Обренович и полковника в „Крадецът на праскови“ (1964), оказал се фатален – особено за Елисавета, погубила живота си като жертва на зловещата военна истерия.

„Цар и генерал“ (1966) е преди всичко сложен и безкомпромисен сблъсък на силни характери и водачи (Борис Трети и ген. Владимир Заимов), станали заложници на чужди интереси и велики сили (Германия и СССР), за които за пореден път България е разменна монета.

„Най-дългата нощ“ (1967) е проникновен и одухотворен портрет на българското общество в неговото многообразие през нощта на 1943 г., намерило сили да спаси живота на преследвания английски летец.

„Черните ангели“ (1970) е горчив размисъл за безперспективността на революционния тероризъм, на левичарското насилие за налагане на най-прогресивните идеи с пистолет и автомат и с гангстерските похвати на Бони и Клайд и Джон Дилинджър. В този най-зрелищен и въздействащ наш соцекшън рицарите на справедливостта и хладните остриета на НОВА на финала деградират до фанатизирани убийци, готови да жертват живота си в името на свръхзадачата да застрелят главния прокурор на Царството.

„Корените на изгряващото слънце“ (1972) е фино обяснение в любов със

средствата на киноесето към Япония – страната с екзотичната си красота и икономически възход, представена от Вълго Радев ритуално-декоративно на екрана – с вулкана Фудзияма, с монументалните архитектурни творения на „ЕКСПО-70“, с чайната церемония и със страховитите акценти от Втората световна война, чрез документалните връзвания на „живите торпили“ и атомните бомбардировки над Хирошима и Нагазаки.

В „Осъдени души“ (1975) романът на Димов е използван като претекст да се прокара ненатрапчиво, но осезаемо дебат за смисъла на човешкия живот, за нуждата на индивида от опора. Независимо от пристрастията на режисьора се оказва, че изходът не е в примамливо-упадъчния свят на морфина и авантюристичното мисионерство (изборът на Фани Хорн), нито в измяната на Бога в името на комунистическата доктрина (пътят на отец Оливарес), а именно във вярата в Бога (трагичната съдба на отец Ередия), на която не трябва да се изменя и когато се виждат недъзите на църковната институция.

„Адаптация“ (1979, киновариант от 1981) привидно се експонира като завладяваща мелодрама, преплитаща пътищата на д-р Банков и Вероника, но зад занимателните групови психосеанси прозира и насилието над личността през догматичните години на „наливане на основите“ („случаят Спиридонов“), безперспективността на ранимата, уязвима и нежелаета да се адаптира към скованите рамки на системата съвременна наша младеж, чието олицетворение е Вероника. След постигнатите категорични успехи през 1980 г. Вълго Радев се заема с реализацията на следващия си авторски филм „Отровни цветя“ по разказа на Хайтов „Дервишово семе“. Спирането на работата по него и до днес е срамна и старателно прикривана загадка. Неочакваното лансиране на Корабовата версия сломи изтъкнатия ни творец. В добавка през 1983 г. загина ненавременно синът му Ради Вългов, току-що направил прощъпалника си като актьор при Мая Вапцарова в „Мярка за неотклонение“.

Вълго Радев превъзможна страданията с царственото поведение на сфинкс и с осъществяването на поредица мултимедийни продукти – Панорама на българската култура в зала „Универсиада“ през 1983 г., аудиовизуалният спектакъл на Царевец „Звук и светлина“ (1988), както и цялостната концепция по изграждането на къщата-музей „Емилиян Станев“ във Велико Търново през 1987 г. Негова бе и идеята от 1998 г. за преустройство на сградата на мавзолея на Георги Димитров в Пантеон на националното помирение и единство, останала неосъществена.

Така се стече жизненият и творчески път на Вълго Радев до кончината му на 28 март 2001 година, малко преди фондация „Бъдеще за България“ да издаде луксозния му сборник с авторски текстове „Изгубени пространства“.

Много елегична носталгия и тъжна прозорливост има в това заглавие, стоящо на титулната страница на последното артистично дело на именития ни кинотворец. Покрай нереализираните замисли и тежки разочарования все пак остават страниците с неговите текстове и лентите на 12-те филма (вкл. и заснетите от него), в които блести талантът и енергията на един от най-видните ни филмови дейци.

Борислав Гърдев

Невена Коканова и Раде Маркович в „Крадецът на праскови“

Горноводенски манастир

„Св. Св. Кирик и Юлита“

По време на византийското владичество и Втората българска държава край средновековния град Станимака (Асеновград) възникват множество църкви и манастири, които водят активен културен и духовен живот. Затова, заради своите 11 църкви и 53 параклиса, както и заради манастирите, които го заобикалят (Белашенски, Араповски, Кукленски, Мулдавски, Бачковски и Горноводенски), град Асеновград често пъти е наричан „Малкият Ерусалим“ и „Родопската Света гора“. В няколко броя на сп. „Българи“ ще ви представим част от тези манастири. Започваме с Горноводенския манастир „Св. Св. Кирик и Юлита“, разположен сред красива широколистна гора в северните склонове на Западните Родопи. Той се намира само на 2 км западно от Асеновград, непосредствено над един от неговите квартали Горни Воден.

МАНАСТИРЪТ ПРЕЗ СРЕДНОВЕКОВИЕТО И ВЪЗРАЖДАНЕТО

Поради липса на писмени сведения, не се знае точната година на възникването на Горноводенския манастир. Предполага се, че е бил построен през 14 в. в близост до лековит извор (аязмо) и е бил подчинен на Бачковския манастир. Още тогава светлата обител се развива като важно духовно и културно-просветно средище, което

подготвя множество духовници. По-късно част от тях продължават своята дейност в близкия Кукленски манастир. В летописа на местния свещеник Методий Драгинов се споменава, че по време на помохамеданчването на чепинските българи през 1657 г. манастирът е разрушен.

Няма сведения за съдбата на Горноводенския манастир през следващите няколко столетия, но явно той е бил възстановен, защото се знае,

че през 1810 г. отново е опожарен от турски разбойници (кърджалии). Възстановяването на манастира започва през 1816 г. и завършва през 1835 г. Тогава са изградени основните манастирски корпуси; главната манастирска църква „Св. Параскева“ е възстановена и 12 години по-късно е осветена.

По време на Българското възраждане Горноводенският манастир започва да се управлява от гръцки

монаси, които унищожават голяма част от изворите за ранната история на светата обител. Единственият оцелял като по чудо надпис на български език е този на каменната чешма, която се намира в двора на манастира, и датира от края на 17 в. Уникалното за този манастир е т. нар. смесване на култовете – от една страна светата обител носи името на светците Кирик и Юлита, а от друга – главната църква се нарича Св. Параскева. Смята се, че на това място са съществували два манастира, които носели две различни имена.

КОИ СА Св. МЪЧЕНИЦИ КИРИК И ЮЛИТА?

Св. Юлита била знатна римлянка, която живеела в малоазийския град Икония. Овдовяла на млади години, тя приела християнската вяра и започнала да възпитава в същия дух и своя тригодишен син Кирик. По време на гоненията срещу християните при император Диоклетиан (284–305) тя се опитала да се укрие заедно със своя син, но била заловена. Въпреки увещанията и заплахите на местния управител, тя не се отказала от вярата си и била убита заедно с малкия си син. Телата на двамата били захвърлени, но вярващи християни тайно ги погребали. Част от тях доживели възцаряването на Константин Велики, който разрешил изповядването на християнството. Те показали на вярващите мястото, където били погребани мъчениците, и разказали за тяхната трагична участ. В чест на майката и сина близо до Константинопол бил издигнат манастир, а недалеч от Ерусалим – храм. Част от техните мощи се намират в една от Охридските църкви. Според народната традиция вярващите се молят на светите Кирик и Юлита за семейно щастие и оздравяване на болни деца.

СЛЕД ОСВОБОЖДЕНИЕТО

През 20-те и 30-те години на ХХ в. в Горноводенския манастир функционира богословско училище. Светата обител пострадва сериозно при пожар през 1924 г. и по време на Чирпанското земетресение през 1928 г. Едва през 1930 г. манастирът е върнат отново на българската църква. По време на Втората светов-

на война той е превърнат в концлагер. След 9 септември 1944 г. светата обител запустява, а след това е превърната в Дом за душевноболни. През 1981 г. Съюзът на архитектите в България получава разрешение да реставрира Горноводенския манастир и да го използва за свои нужди. През 1982 г. екип от архитекти и инженери начело с арх. Любомир Шинков разработва проект за неговата реставрация и превръщането му в международна архитектурна академия. Между 1983 и 1987 г. манастирът е реконструиран под ръководството на Христо Радев. На 25 септември 1985 г. председателят на Съюза на архитектите в България, арх. Георги Стоилов, официално открива сградата. В началото Горноводенският манастир се използва като почивна и творческа база на Съюза на архитектите, а по-късно се трансформира в 3-звезден хотел, отворен за посетители. След дългогодишни съдебни дела между Пловдивската митрополия и Съюза на архитектите в България Окръжният съд в Пловдив с решение от 4 ноември 2010 г. връща манастира на Църквата като законен собственик.

МАНАСТИРСКИЯТ КОМПЛЕКС

В момента Горноводенският манастир е женски манастир, който

представлява комплекс от черква и масивни двуетажни жилищни сгради, обградени от всички страни просторния двор. В архитектурно отношение манастирската църква „Св. Параскева“ прилича на Бачковската църква „Успение Богородично“. Тя е голяма, трикорабна псевдобазилика, с един купол. Изписването ѝ става възможно благодарение на финансовата подкрепа на заможни българи християни от Пловдив и Асеновград, както и на местни еснафски организации. Едно от богатствата на манастира са многобройните икони, шест от които са рисувани от Захари Зограф. Стенописите в храма са изписани в периода 1847–1850 г. и са дело на известния български живописец Алекси Атанасов. Той е възпитаник на Атонската иконописна школа. На стенописите са отразени сцени от евангелието, от живота на св. Иван Рилски, както и от живота на главния патрон на манастира. Противно на съществуващите канони, живописецът вдъхва „живот“ на част от своите персонажи и представя някои от сцените в духа на тогавашната действителност. Затова се смята, че в своята работа той е бил повлиян от италианската ренесансова живопис.

Д-р Красимира Мархолева

Елегия за българския чадър по време на дъжд

Едва когато изгориха Ян Хус, хората научиха, че все пак Земята е кръгла.
Едва когато съсипахме природата, решихме, че трябва да я пазим.
Едва когато царят се върна, стана ясно, че и монархистите предпочитат република.
Едва когато половин София сложи топломери, обявиха, че са незаконни.
Едва когато се ожених, разбрах, че не е трябвало да го правя.
Едва когато дойде ново правителство, ме обзема тъга по предишното.
Едва когато животът изтече между пръстите, научаваме как трябва да го живеем.
Едва когато похарчиш последните пет лева, се сещаш колко много важни неща си забравил да купиш.
Едва когато вляза под душа, установявам, че жена ми е пустила вряла вода.

Едва когато завали пороен дъжд се сещам, че пак съм забравил чадъра си.
Едва когато загубим близък човек, се сещаме колко рядко сме намирали време за него.
Едва когато спрем да играем тото, нашите числа вземат, че излязат накуп.
Едва когато купя килограм череша, виждам, че на съседната сергия ги продават два пъти по-евтино.
Едва когато избиха индианците, в САЩ се сетиха за правата на човека.
Едва когато напиша фейлетон против лошите хора, се сещам, че те я го прочетат, я не.
И аз я взема хонорар, я не.
Едва когато го взема, ще си платя топломерите.
Едва когато си платя топломерите, ще науча, че ги отменят.
Едва когато... А бе, я!

Ваканция с канибали

Заминах на екскурзия до Хавайските острови.

За щастие в самолета имаше още един българин. Търговски представител. Седнахме заедно, но много скоро след това вече съжалявах. Нашият човек се оказа голям темерут.

– Вие за Хаваите ли пътувате? – подхванах с любезен тон. – И аз съм за там...

Онзи мълчи.

– Тия въздушни ями са много неприятни. Имаш чувството, че си в повреден асансьор...

Онзи пак мълчи. В края на краищата аз да не съм идиот, та да си говоря сам.

– Човек като се намира на приказки, не усеща как минава времето, – правя пореден опит за разговор. – Веднъж летях до Варна с една колежка. Докато си разкажем най-новите клюки и кацнахме...

Онзи мълчи ли, мълчи.

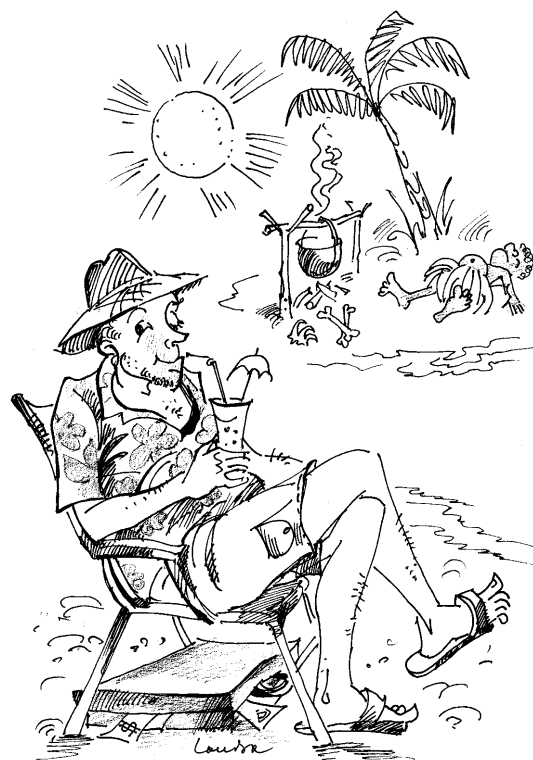
– На вас става ли ви лошо в самолет? На мен само понякога. Веднъж като летях за Варна...

Изведнъж единият мотор зловещо млъкна. Хайде, стига с тия глупави шеги, помислих си аз и погледнах през илюминатора. Случайно забелязах неколцина парашутисти, сред които с ужас разпознах членовете на нашия екипаж. Къде ли отиват тия хора? Да гласуват ли, тока ли да платят? В този момент в салона влезе една от стюардесите и с развълнуван глас ни предложи да си припомним най-хубавото от живота си. Тъкмо бях стигнал паметния миг, в който ми връзваха пионерската връзка и изведнъж разбрах, че съм завързан за една жилага лиана сред полумрака на непозната растителност. Ах, банани, с радост видях пред себе си голям грозд с любимия плод.

– Ало, я да не пипаш бананите, че ако ти фрасна една! На съседната лиана, здраво стиснал дипломатическото си

куфарче, закачен за тирантите, висеше моят сънародник, търговският представител.

– Здравей, градски, не можах да те позная! Ей, голям късмет извадихме,

а? Дали има и други оцелели?

– Не ме интересува. Важното е, че аз паднах пръв и тая бананова горичка си е моя!

Търговският представител успя да се освободи от лиановата примка и слезе долу. Не биваше да го прави. Изневиделица изскочи десетина въоръжени туземци, хванаха моя „градски“ и го вързаха за едно дърво. После накладоха огън, сложиха голям казан и взеха да точат остри ножове.

Човек трябва да е пълен олигофрен, за да не се досети, че тези канибали се канят да обядват. Търговският

представител вероятно си даваше сметка, че ще е главен герой в този екзотичен обяд, а аз седях високо горе, скрит в гъстите зелени листа и се чудех как да му помогна. Тия полумаймуни едва ли са чели Виенската конвенция за правата на човека. То и аз не съм я чел, но сега това нямаше особено значение. Онези долу помъкнаха клетия човек към казана. Преди да го пхнат във врялата вода, му развързаха ръцете. Точно тогава той взе да ръкомаха и да сочи моето скривалище, крещейки: „Там има още един, изяжте и него!“

Добре че туземците не знаеха български. Инак кой щеше да ви разкаже тази невероятна история. Питате ме как оцелях ли? Самият аз още не мога да проумея. Изглежда моят нещастен сънародник е имал голямо количество нитрати в организма си, защото щом се наобядваха, канибалите се натръшкаха отровени до един. В куфарчето на търговския представител намерих документи и валута, която ми стигна за целия престой на Хаваите. Прекарах една незабравима ваканция.

Няма нищо по-лошо от хубавото време

Лято е! Птички пеят, грее юлското слънце, децата играят безгрижно, без да си дават сметка, че един ден ще пораснат, ще почнат да плащат парно и ток. В такова време едни се женят, други отиват на ешафода, което е същото. А на мен ми се пие. Някой звъни. Кирчо е, приятел от детинство. С бутилка гроздова. Сякаш сам Господ го праща. Спретвам бързо салатка, прехвърляйки наум поводите за тост.

– Наздраве! Да прием за нашето истинско приятелство!

– Не съм ти никакъв приятел – изфъфля Кирчо.

– Как така? – опитвам да спечеля време и мисля наум.

Не му дължа пари, с жена му... Не, с нея не съм! Приятел е, все пак.

– Какво става бе, Кирчо?

– Не съм Кирчо, викай ми поп Кръстьо! Време е да ти кажа цялата истина, защото вече не издържам. И без това ще отворят и моето досие, по-добре е от мен да научиш...

– Какво да науча? – недоумявам аз.

– Аз съм твоят информатор! Осем дебели папки съм напълнил с доноси срещу теб. С двайсет и три страници повече от „Война и мир“...

– Много бе, братко. Не беше такъв отличник!

– Много-малко, това е. Ето служебния ми пистолет, вземи и ме застреляй! Но искам да знаеш защо навремето не замина с фолклорния ансамбъл в твоята любима Италия...

– Ти ли беше?

– Аз... Писах, че готвиш атентат срещу папата. Те пък после взеха, че наистина стрелях. И стана една... Мен, естествено, ме наградиха. Орден „Зорки очи“, втора степен.

Дори колегата Николай няма такъв. А срещу теб започна тайно и трайно разследване. Затова те съкратиха от работа, взеха те запас в медения месец, първата ти стихосбирка излезе чак след десет години. Помниш ли провалената ти дисертация?

– Помня, разбира се, как мога да забравя такъв провал!

– Моя е заслугата! И жилищния ти проблем, и диабета, и изпращането ти кореспондент в Каспичан, вместо в Париж...

– И Париж?!

– Да. В годините на демокрацията

също донасях. Писах например, че не харесваш поезията на Сугарев, че не отиде да скачаш пред „Александър Невски“... Хайде, вземи пистолета и ме застреляй! Да кажем „не“ на страха.

Слушам го втрещен, очарован и леко замаян. А той се смее.

– И ако ти кажа защо – ще паднеш от смях! Помниш ли ония съученички от десети клас. Мими и Цецка, дето ходехме с тях? Ти свали Цецка, която имаше страхотни гърди! Ей това не можах да преглътна...

Взех пистолета и вместо в най-добрия си приятел, го опрях в слепоочието си.

Господи, каква ирония! Заради едни цици да провалиш целия си живот! И гръмнах.

Розова

През **розовите** очила по детски всичко **розовее** –
 прелита **розова** пчела и капе **розов** мед след нея,
 същински захарен памук, глухарче **розово** се люшка,
 над него кос – свирук-свирук! – издува **розовата**
 гушка... И **розов** като сладък сок,
 ръми дъждец на сладки капки, в пенливия бъбрийв поток
 цамбуркат **розовелки**-жабки...

Сред **розовия** треволък се щура **розова** пътека,
 отнейде като **розов** сняг
 тополов пух се сипе меко, врабчета с **розови** перца
 кълват троху **порозовели**,
 изеряват **розови** слънца

18

Пъстри приказалки
 Текст – Мая Дългъчева,
 илюстрации – Капка Кънева

и вечер розова се стеле. Блещука розова роса
по вечно розови елхици
и баба, с розова коса, поднася розови мекици...

Потънал в розова мъгла, светът намига
и се смее – през розовите очила
по детски всичко розовее!

19

Абонамент

ИНТЕРЕСУВА ЛИ ВИ ЖИВОТЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ, БЪЛГАРИЯ И В ЦЕЛИЯ СВЯТ?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

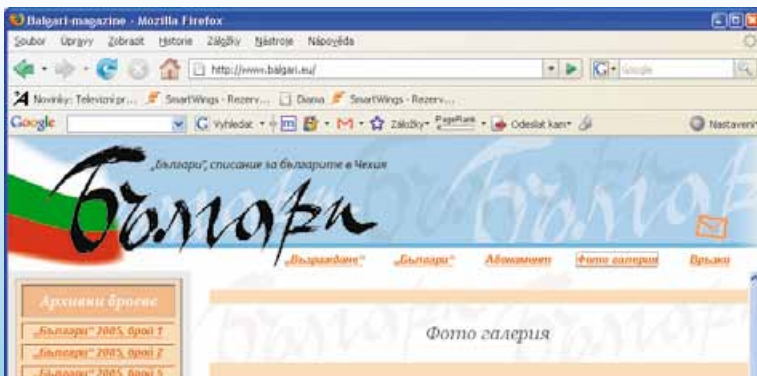
На страниците на „Българи“ имате уникалната възможност да получавате актуална информация от България, да се срещате с интересни личности и да научите нещо повече за живота на българите в Чехия и по света. Чакаме вашите мнения и предложения за списание „Българи“.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кč.

Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazrazhdane/ Vocelova 3/120 00 Praha 2.

**ОБАДЕТЕ НИ СЕ НА GSM 777 196 322
ИЛИ НИ ПИШЕТЕ НА E-MAIL BALGARI@ ATLAS.CZ**

За контакти:
o.s. Vazrazhdane
Vocelova 602/3
120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
balgari@atlas.cz
www.balgari.eu

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“
www.balgari.eu Facebook: *Balgari Vazrazhdane*

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

www.bgschool.eu

Българи брой 3/2011

Издание на българската общност в Чешката република

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“, Americká 28, 120 00 Praha 2
Контактен адрес: Vocelova 3
120 00 Praha 2

Излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чехия: E 13282

Главен редактор:

Мария Захариева

Редакционен екип:

Димана Иванова, Красимира Мархолева, Васил Самоковлиев, Ивайло Диманов, Маргарита Симеонова.

Сътрудници:

Снежана Таскова, Сирма Зидаро-Коунова, Минка Генчева, Румяна Георгиева, Георги Георгиев, Катержина Тидлачкова, Катерина Ненкова, Пенка Калинкова.

Коректор:

Снежана Таскова

Дизайн:

„Макс“ студио

Година 10, брой 3/2011

Balgari

Periodikum bulharské menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Вълнени одеала, килими и халища от сърцето на България в сърцето на Прага.

Vlněné deky, koberce, kilimy a přehozy ze srdce Bulharska v srdci Prahy.

www.balkanova.cz

Navštivte náš nový obchod, jen pár kroků od Karlova mostu:
Balkanova – Saský dvůr
Saská 3, Praha 1 – Malá Strana

Otevírací doba: pondělí, středa, čtvrtek pátek od 10 do 18 hod., sobota a neděle od 11 do 18 hod.

Посетете нашия нов магазин в Саския двор само на няколко крачки от Карловия мост:
Балканова – Саски двур
„Саска“ 3, Прага 1 – Мала Страна

работно време: понеделник, сряда, четвъртък, петък от 10 до 18 ч., събота и неделя от 11 до 18 ч.

Diama s.r.o., výhradní dovozce špičkových bulharských vín a zelenin

